

מרכז ארצי לבחינות ולהערכה (ע"ר)
NATIONAL INSTITUTE FOR TESTING & EVALUATION
المركز القطري للامتحانات والتقييم
מיסודן של האוניברסיטאות בישראל

סקר בעלי עניין
במבחן השמה לרמות אנגלית
להשכלה גבוהה (הלאל)

דוח מחקר

נובמבר 2022

ליאת עצמון | ד"ר רות פורטס | הגר לרמן | ד"ר צור קרליץ

דוח מחקר

RR-22-02

ISBN:978-965-502-226-1

סקר בעלי עניין
במבחן השמה לרמות אנגלית
להשכלה גבוהה (הלאל)

ליאת עצמון
ד"ר רות פורטס
הגר לרמן
ד"ר צור קרליץ

נובמבר 2022

תוכן עניינים

3.....	תקציר
5.....	מבוא
8.....	שיטה
13.....	ממצאים
30.....	סיכום ומסקנות
36.....	נספחים

ב-2019 החליטה המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) כי בשנת הלימודים תשפ"ה תעבור מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל לשיטת הוראת אנגלית הכוללת את ארבעת תחומי השפה האלה: הבנת הנקרא, הבנת הנשמע, הבעה בכתב והבעה בעל פה. במקביל ישתנו מנגנוני הוראת האנגלית במערכת החינוך, מבחני הסיווג לרמות באנגלית של המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ו) ומבחני המוסדות להשכלה גבוהה. בעקבות החלטה זו החל מאל"ו לפתח מבחן אנגלית חדש לסיווג לרמות לימוד (מבחן "הלאל" – השמה לרמות אנגלית להשכלה גבוהה).

אחת התהיות המלוות את הפיתוח של כל מבחן חדש ואת יישומו היא כיצד הוא יתקבל בקרב ציבור הנבחנים והמשתמשים: איזה שימוש יעשה בציוני המבחן, מה תהיה עמדתם של בעלי העניין כלפיו, האם היישום ייתקל בקשיים ובהתנגדויות או שיעבור באופן "חלק" יחסית, וכיצד באלה. איסוף מידע בנושאים אלו בשלב מוקדם של פיתוח מבחן יכול להביא תועלת מעשית (כגון שיפור תדמיתו של המבחן ופישוט יישומו) ותועלת מבחינת תוקף המבחן. בתהליך התיקוף של מבחן יש להציג עדויות לכך שהפרשנות שניתנת לציוניו ואופן השימוש בהם תואמים למטרות שלשמן נוצר. פערים בין תפיסותיהם של בעלי העניין במבחן לבין תפיסות מפתחיו עלולים לפגוע בתוקף של המבחן. פער גדול מדי עלול לגרום לכך שלא ישתמשו בציוני המבחן או ייתנו להם פרשנות מוגבלת ביותר.

המחקר הנוכחי נועד לבחון את ההלימה בין התפיסות של בעלי עניין במבחן הלאל לבין אלו של מפתחיו כדי לצמצם את הפערים שעלולים להתגלות ביניהן, וזאת באמצעות שינוי תוכני המבחן, מבנהו או אופן העברתו, באמצעות הסברה בנוגע אליו וכדומה. המחקר התמקד בשאלה כיצד הנבחנים הפוטנציאליים במבחן הלאל והגורמים במוסדות להשכלה גבוהה הצפויים להשתמש בו תופסים את מטרת המבחן, את מאפייניו, את הפרשנות הניתנת לציוניו ואת השימוש שראוי לעשות בהם.

המחקר כלל ראיונות עם דמויות מפתח רלוונטיות במוסדות להשכלה הגבוהה וסקר מקוון שעליו השיבו 738 אנשי ונשות סגל ו-7,296 סטודנטים וסטודנטיות מאוניברסיטאות ומכללות בארץ. הסקר בדק את תפיסותיהם של המשיבים ביחס לבחינות ידע באנגלית ובזיקה למבחן הלאל, ובכלל זה מטרות הבחינה, מיומנויות השפה שיש למדוד במסגרתה, מאפייניה, הפרשנות הניתנת לציוניה והשימוש שייעשה בהם.

באופן כללי נמצאה הלימה בין תפיסות הסגל לתפיסות הסטודנטים, אם כי התמיכה במאפייני מבחן הלאל המתוכנן הייתה חזקה יותר בקרב חברי הסגל. מרבית אנשי הסגל והסטודנטים מסכימים שבוגרי תואר ראשון בישראל צריכים לשלוט היטב בארבעת תחומי השפה באנגלית, שעל המוסדות להשכלה גבוהה ללמד אנגלית במהלך לימודי התואר, ושיש צורך במבחן לסיווג לרמות באנגלית במסגרת הקבלה למוסדות כדי לשבץ את

המועמדים בקורסי שפה באנגלית. עם זאת, כשני שלישי מאנשי הסגל תמכו בטענה שציון סף במבחן באנגלית צריך להיות תנאי לקבלה ללימודים, ואילו אחוז דומה לזה מקרב הסטודנטים התנגד לה.

מהסקר עולה שמרבית המשיבים מסכימים כי יש לבחון את תחום הבנת הנקרא ושמיומנויות הקריאה הנמדדות במבחן המתוכנן תואמות לנדרש. עם זאת, אין הסכמה בין הסגל, הסטודנטים ומפתחי מבחן הלא לגבי חשיבותן של כמה ממיומנויות השמיעה והכתיבה ללימודי התואר הראשון. כמו כן, בשלב זה נראה שההחלטה להשאיר את תחום הדיבור לגרסה השנייה של מבחן הלא היא נכונה כיוון שמיומנויות הדיבור נתפסות כחשובות פחות ללימודי התואר. באופן כללי, התמיכה בשילוב כל אחד מארבעת תחומי השפה בבחינה הייתה גבוהה בקרב הסגל יותר מבקרב הסטודנטים.

הממצאים מראים שיש הסכמה רחבה יחסית על כך שהציון צריך להיות שקלול של כל תחומי השפה, אך יש מחלוקת לגבי זהות הגורמים שצריכים להשפיע עליו. נראה שהסטודנטים, להבדיל מהסגל, מעדיפים שהציון לא ייפגע בשל שיקולים של תקניות לשונית ושל עושר שפתי במיומנויות הפקה (כתיבה ודיבור). אשר למבנה הבחינה, נראה שמבנה הבחינה המתוכנן תואם את ציפיות בעלי העניין מבחינת סוגי הפריטים, אופן העברתם ואורך הבחינה המתוכננת.

נוסף על ממצאים אלו, נצפתה שונות בין קבוצות של סטודנטים ביחס להיבטים ספציפיים של הבחינה. באופן כללי, הנטייה לתמוך בעצם קיום הבחינה, במבנה המוצע שלה ובשימוש המתוכנן בה הייתה חזקה בקבוצות שלהלן: סטודנטים דוברי עברית לעומת דוברי ערבית, גברים לעומת נשים, תלמידי אוניברסיטה לעומת מכללות, בעלי פטור באנגלית לעומת חסרי פטור, וסטודנטים שמעריכים שיכולותיהם באנגלית עולות על הממוצע לעומת השאר.

ב-2019 החליטה המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) כי בשנת הלימודים תשפ"ה תשנה מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל את שיטת הוראת השפה האנגלית והערכתה ותעבור לשיטה הכוללת את ארבעת תחומי השפה האלה: הבנת הנקרא, הבנת הנשמע, הבעה בכתב והבעה בעל פה (לצורך הפישוט נשתמש במונחים קריאה, שמיעה, כתיבה ודיבור). המל"ג ציינה כי חשוב שהשינוי במערכת ההשכלה הגבוהה יעשה במקביל ליישום תהליכים דומים לו בהוראת האנגלית במערכת החינוך ובמבחני הסיווג לרמות באנגלית של מאל"ו ושל המוסדות להשכלה גבוהה.

בעקבות ההחלטה החל מאל"ו לפתח מבחן אנגלית חדש לסיווג לרמות לימוד במוסדות להשכלה גבוהה (מבחן "הלאל" – השמה לרמות אנגלית להשכלה גבוהה). בעלי העניין במבחן זה מאוגדים בכמה קבוצות: ציבור הנבחים, עובדי יחידות המיון במוסדות להשכלה גבוהה, עובדי יחידות ההוראה לאנגלית במוסדות ואנשי המל"ג. אפשר אף לומר שהציבור בכלל הוא בעל עניין במבחן הלאל מכיוון שלמבחן יש השלכות על החברה בכללותה. אחת התהיות המלוות את הפיתוח והיישום של כל מבחן חדש היא כיצד הוא יתקבל בקרב ציבור הנבחים והמשתמשים: איזה שימוש יעשה בציוני המבחן, מה תהיה עמדתם של בעלי העניין כלפיו, האם היישום ייתקל בקשיים ובהתנגדויות או שיעבור באופן "חלק" יחסית, וכיצד באלה. איסוף מידע בנוגע לנושאים אלו בשלב מוקדם ככל האפשר יכול לשפר את התאמתו של המבחן לצרכים שהוא נועד לענות עליהם. בכך יש תועלת כפולה – הן מבחינה מעשית (צמצום דעות שליליות על המבחן והקלת תהליך יישומו) והן מבחינת תיקוף המבחן.

שיקולים מעשיים בפיתוח מבחן

בעת פיתוח מבחן חדש מפתחי המבחן נדרשים לקבוע בראש ובראשונה מהי מטרת המבחן ואילו החלטות ייגזרו מתוצאותיו. עליהם להחליט גם אילו ידע ומיומנויות (constructs)¹ ספציפיים יימדדו בו, מה יהיו סוגי השאלות שייכללו בו, מה יהיה המבנה שלו ובאיזה אופן יועבר. גם לבעלי העניין האחרים יש תפיסות ועמדות משלהם בנוגע לסוגיות אלו. בפיתוח המבחן חשוב מאוד לקחת בחשבון עמדות ותפיסות אלו, משום שאי-הלימה גדולה מדי בין תפיסות רווחות בחברה לבין תפיסות המפתחים עלולה לפגוע ביישום המבחן, בפרשנות

¹ קונסטרוקט הוא שם כולל למאפיינים הנמדדים במבחן, כגון תכונות, ידע, יכולות, עמדות וכן הלאה. הקונסטרוקטים הנמדדים הם לרוב כאלה שאינם ניתנים למדידה ישירה.

שתינתן לציוניו ובשימוש שייעשה בהם (לדוגמה, Green & Andrade, 2010²). מבחן חדש שבעיני הציבור אינו מוצדק ואינו רלוונטי צפוי להתקל בהתנגדויות כשיבקשו להשתמש בו למטרה שלשמה ייעדו אותו מפתחיו.

שיקולי תיקוף בפיתוח מבחן

לפי הסטנדרטים למבחנים חינוכיים ופסיכולוגיים (Standards for Educational and Psychological Testing)³ "תוקף" הוא המידה שבה תאוריה ועדויות תומכות בפרשנות שניתנת לציוני המבחן במסגרת המטרה המוצהרת שלו. לפי סטנדרטים אלו, תיקוף מבחן צריך להיעשות במקביל לפיתוחו – החל מניסוח המטרה שלשמה הוא פותח, המשך בבניית מפרט המבחן וקבלת החלטות בנוגע לאופן ההעברה שלו, וכלה בקביעת הפירוש שאפשר לתת לציונים והשימוש שניתן לעשות בהם.

בתהליך התיקוף יש להציג עדויות לכך שהפרשנות שניתנת לציונים ואופן השימוש בהם תואמים למטרות שלשמן נוצר המבחן. לדוגמה, אם מטרת המבחן לאמוד ידע בהיסטוריה, צריך לבדוק שהציונים במבחן אומנם משקפים ידע בהיסטוריה ושמוצדק להשתמש בהם למיון מועמדים לקורס הדורש ידע בהיסטוריה או להסמכת תלמידים בקורס המקנה אותו. מטרת התיקוף היא לבחון בצורה אמפירית את ההנחות והטענות העומדות בבסיס השימוש בציוני המבחן.

בעת פיתוח המבחן חשוב להשיג מידע על תפיסותיהם של הנבחנים ושל הגורמים העושים שימוש בציוניו, מכיוון שפערים בינן לבין תפיסות המפתחים עלולים לפגוע בתוקף של המבחן. פער גדול מדי בין תפיסות בעלי העניין לבין תפיסות מפתחי המבחן עלול להוביל למצבים שבהם אין עושים בציוני המבחן שימוש או נותנים להם פרשנות מוגבלת ביותר. לדוגמה, לעיתים קרובות להעברת מבחן ארצי או בינלאומי במערכת החינוך נלווה חשש של מנהלי בתי ספר ומורים מכך שתוצאות המבחן יציגו אותם באור שלילי. בשל כך אנו עדים למגוון של ניסיונות להעלות את ציוני המבחן באופן מלאכותי, כגון מורים שמבקשים מתלמידים חלשים שלא להשתתף בבחינה. נוסף על כך, הורים המתנגדים לשימוש במבחנים סטנדרטיים במערכת החינוך עלולים להורות לילדיהם להישאר בבית ביום המבחן. תופעות אלו גורמות להטיה שיטתית בציוני המבחן ופוגעות בפרשנות שניתנת להם. אילו היו אוספים מהמורים, ממנהלי בתי הספר ומההורים מידע על תפיסותיהם בנוגע למבחן לפני הכנסתו למערכת החינוך, ייתכן שהבעייתיות הייתה מתגלה בשלב מוקדם והיה אפשר להתמודד עימה מבעוד מועד ולצמצם את השפעתה על השימוש במבחן.

² Green, B. A., & Andrade, M. S. (2010). Guiding principles for language assessment reform: A model for collaboration. *Journal of English for Academic Purposes*, 9(4), 322-334.

³ American Educational Research Association, American Psychological Association, & National Council on Measurement in Education. (2014). *Standards for educational and psychological testing*. Washington, DC: American Psychological Association.

המחקר הנוכחי נועד לבחון את ההלימה בין התפיסות והציפיות של בעלי עניין במבחן הלאל לבין אלה של מפתחיו כדי לצמצם פערים העשויים להתגלות ביניהן, וזאת באמצעות שינוי תוכני המבחן, מבנהו או אופן העברתו, באמצעות הסברה מתאימה וכדומה.

המחקר התמקד בשאלה זו: כיצד הנבחנים הפוטנציאליים במבחן הלאל והגורמים במוסדות להשכלה גבוהה הצפויים להשתמש בציוניו תופסים את מטרת המבחן, את מאפייניו, את הפרשנות הניתנת לציוניו ואת השימוש שראוי לעשות בהם?

כצעד ראשון בתהליך התיקוף של המבחן החדש ביקשנו לבדוק את התפיסות של בעלי העניין כבר בשלב התכנון והפיתוח. לשם כך נערך מחקר מקיף, שכלל איסוף מידע מסטודנטים ומאנשי סגל במוסדות להשכלה גבוהה במטרה ללמוד על תפיסותיהם בנושאי מיומנויות השפה האנגלית הנדרשות בלימודי התואר הראשון, הצורך במבחן סיווג לרמות אנגלית, התוכן שצריך להיכלל במבחן זה, המאפיינים הרצויים של העברתו והשימוש הרצוי בציוניו.

למיטב ידיעתנו לא נערך עד כה בארץ מחקר העוסק בתפיסות של בעלי עניין בנוגע למבחן כחלק מתיקופו בשלב התכנון והפיתוח שלו. לפיכך, למחקר זה יש שתי תרומות חשובות:

1. העשרת הידע התאורטי על תפיסות בעלי עניין בנוגע ללימודי אנגלית בהשכלה הגבוהה בישראל ולסיווג לרמות אנגלית כחלק מתהליך הקבלה ללימודי התואר הראשון;
2. בירור מידת ההלימה שבין תפיסותיהם של בעלי העניין לבין תפיסות צוות פיתוח המבחן במאל"ו במטרה להכניס שינויים במבחן אם יימצאו פערים גדולים, שעלולים לפגוע בתוקף הבחינה.

המידע המשמש למיפוי תפיסותיהם של בעלי העניין בנושא מבחן הלא נאסף באמצעות סקרים וראיונות מובנים למחצה.

כלים

ראיונות: נערכו ראיונות עם סגל אקדמי בכיר בכמה מוסדות להשכלה גבוהה, וכן עם נציגת התאחדות הסטודנטים, כדי למפות את התפיסות של בעלי תפקידים בכירים בנושא לימודי אנגלית כשפה זרה בהשכלה הגבוהה. הראיונות היו חצי מובנים ועסקו בתפיסות בנושאי הדרישות מסטודנטים לתואר ראשון בכל הנוגע לארבע תחומי השפה באנגלית (קריאה, כתיבה, שמיעה ודיבור), תפקיד ההשכלה הגבוהה בהוראת תחומי שפה אלו, והצורך בתהליך מיון לרמות ידע באנגלית כחלק מתהליך הקבלה ללימודים. משך הראיונות היה בין שעה לשעה וחצי. מתווה הראיונות מופיע בנספח 1.

סקר: הועבר סקר בתפוצה רחבה לסטודנטים ולסגל בכמה מוסדות להשכלה גבוהה כדי לזהות ולמפות את עמדות בעלי העניין בנוגע לרמת האנגלית הנדרשת בתואר הראשון בארבעת תחומי השפה ובנוגע למאפייני מבחן המיון לרמות באנגלית. הסקר נבנה בפלטפורמה של גוגל (Google Forms) וכלל ארבעה חלקים: (1) שאלות רקע; (2) שאלות על מיומנויות בתחומי השפה האנגלית; (3) שאלות על חשיבות האנגלית בהשכלה הגבוהה; (4) שאלות על מאפייני מבחן השמה לרמות אנגלית.

נבנו שתי גרסאות של הסקר, לסגל ולסטודנטים, וכל אחת מהן הופצה בשלוש שפות – עברית, ערבית ואנגלית. נוסף על כך, בעברית ובערבית הותאם הסקר ללשון נקבה וללשון זכר. בסך הכול נבנו 5 נוסחים של סקר לחברי הסגל ו-5 נוסחים לסטודנטים. קישורים לסקרים לדוגמה מופיעים בנספח 2.

החלק הראשון של הסקר הכיל שאלות על הרקע של המשיבים. סקר הסגל הכיל חמש שאלות: מהו גיל המשיבים, באיזה סוג מוסד להשכלה גבוהה הם מלמדים, כמה שנות ותק בהוראה יש להם, מהו תחום ההוראה שלהם והאם הם מלמדים קורס אקדמי באנגלית. סקר הסטודנטים הכיל שבע שאלות: מהו גיל המשיבים, באיזה סוג מוסד להשכלה גבוהה הם לומדים, לקראת איזה תואר לומדים, מהו תחום הלימודים שלהם, וכן שאלות על רקע בשפה האנגלית: האם הם לומדים קורסים באנגלית כשפה זרה, האם יש להם פטור מלימודי אנגלית וכיצד הם מעריכים את היכולות שלהם בארבעת תחומי השפה באנגלית.

החלק השני של הסקר מושתת על מודל ההערכה של שפה זרה המוצג במסמך ה־CEFR.⁴ הוא הכיל ארבע שאלות שכל אחת מהן נוגעת לאחד מארבעת תחומי השפה האנגלית. בכל שאלה מוצגות "can-do statements" ("הצהרות מסוגל לזה") – היגדים שמתארים מיומנויות שפה שסטודנטים לתואר ראשון אמורים לשלוט בהן. רשימת המיומנויות התבססה על רשימה שפותחה ביחידה להוראת אנגלית באוניברסיטת תל אביב והותאמה למחקר (ראו נספח 3) ועל אוסף המיומנויות שתוכננו להיבדק במבחן הלא. המשיבים התבקשו לבחור את ההיגדים המייצגים את המיומנויות החשובות ביותר בעיניהם: 7 מתוך 14 בתחום הקריאה, 3 מתוך 7 בכתיבה, 4 מתוך 8 בשמיעה ו־3 מתוך 6 בדיבור.

החלק השלישי של הסקר הכיל שש שאלות על תפיסות בנושא שימוש באנגלית בלימודי התואר הראשון. חלק זה הורכב מהיגדים המשקפים מגוון תפיסות בנושאי שליטה של סטודנטים באנגלית, לימודי אנגלית במוסדות, קבלה ללימודים בהקשר של השפה האנגלית ועוד. על המשיבים היה לסמן את מידת הסכמתם עם כל היגד. ההיגדים נוסחו על בסיס התפיסות שעלו מהראיונות עם הסגל הבכיר בנושא אנגלית בהשכלה גבוהה ומבחן הסיווג לרמות באנגלית.

החלק הרביעי של הסקר הכיל 18 שאלות והיגדים על מאפייני מבחן ההשמה לרמות באנגלית (הצורך במבחן, השימוש שיעשה בתוצאותיו, מבנהו, אורכו, אופן חישוב הציון ועוד). המשיבים התבקשו לענות על השאלות ולסמן את מידת הסכמתם עם כל היגד. חלק זה נוסח על בסיס נושאים שצוותי המחקר והפיתוח רצו לבחון בהקשר של פיתוח המבחן החדש והשימוש בו.

הסקר עבר כמה סבבים של קריאה ביקורתית ותיקון ואז הועבר כ"פיילוט פנימי" בקרב עובדי מאל"ו לצורך קבלת הערות על דיוקם של הניסוחים, על משך הזמן למענה, על נראות הסקר וכדומה. בעקבות ההערות נבנתה הגרסה הסופית של הסקר, וגרסה זו עברה עריכת לשון בעברית ותורגמה לאנגלית ולערבית.

שיטת איסוף הנתונים

- **ראיונות:** החוקרים הרכיבו רשימה של בעלי תפקידים במוסדות להשכלה גבוהה שאותם רצוי לראיין. לאנשים אלו נשלח דוא"ל המציג את המחקר ומזמין אותם להשתתף בראיון. את הראיונות ערכו מראיינות מצוות המחקר על סמך מתווה הראיונות. כמה ראיונות נערכו פנים אל פנים במוסד של המרואיין, וכמה מהם נערכו בטלפון. הראיונות הוקלטו ותומללו.
- **סקר:** H-INET, ארגון המורים לאנגלית בהשכלה הגבוהה, העביר לצוות המחקר רשימה של ראשי המחלקות להוראת האנגלית בכל המוסדות להשכלה גבוהה בישראל. לאנשים ברשימה זו נשלחה פנייה בדוא"ל ובה תיאור המחקר, קישורים לסקרים ובקשה להפצת הדוא"ל לכלל הסטודנטים ואנשי הסגל

⁴ ה־CEFR-The Common European Framework of Reference for Languages הינו סטנדרט אחיד להערכת השליטה בשפה. https://en.wikipedia.org/wiki/Common_European_Framework_of_Reference_for_Languages ראו

במוסד (ראו נספחים 4 ו-5). לצוות המחקר אין מידע על היקף ההפצה של הדוא"ל (האם נשלח לכלל הסגל והסטודנטים או לחלקם בלבד).

משתתפים

- **ראיונות:** נערכו שמונה ראיונות, מהם שישה אישיים ושניים שבהם השתתפו שני מראיינים (כלומר, רואיינו עשרה בעלי תפקידים סך הכול). המראיינים היו חברי סגל אקדמי בכיר החברים בהנהלת המוסדות ולוקחים חלק בקביעת מדיניות המוסד, כגון רקטורים, דיקני פקולטה או חברי סגל אקדמי בכיר במחלקות ללימודי אנגלית כשפה זרה במוסדות. בנוסף, רואיינה נציגה של התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית.
 - **סקר אנשי סגל:** על הסקר השיבו 738 משיבים, מהם 57% נשים ו-43% גברים. 85% השיבו בעברית, 14% השיבו באנגלית ו-1% בערבית. 48% מהמשיבים מלמדים באוניברסיטאות, 48% מלמדים במכללות אקדמיות או במכללות אקדמיות לחינוך ועוד כ-3% הם מרצים בגמלאות. מן המשיבים 17% מלמדים אנגלית לקראת פטור במוסד הלימודים, ו-20% מלמדים קורס אקדמי באנגלית בתחום תוכן מקצועי (ראו פירוט בנספח 6, טבלה 1).
 - **סקר סטודנטים:** על הסקר השיבו 7,296 משיבים, מהם 63% נשים ו-37% גברים. 88% השיבו בעברית, 4% השיבו באנגלית ו-8% השיבו בערבית. 82% מהמשיבים לומדים באוניברסיטאות, ו-18% לומדים במכללות. 35% קיבלו פטור מלימודי אנגלית לפני תחילת הלימודים. בשל אופן הפצת הסקר אין מידע על שיעורי ההשבה עליו בקרב אוכלוסיות המחקר.
- אשר לשפת האם של המשיבים, הנחת העבודה הייתה כי מי שבחר להשיב על הסקר בשפה העברית הוא דובר עברית, מי שהשיב בערבית הוא דובר ערבית, ומי שהשיב באנגלית הוא דובר אנגלית או דובר שפה שאינה עברית או ערבית.

ניתוח הנתונים

- **ראיונות:** הראיונות תומללו ועברו ניתוח איכותני בתוכנת "אטלס". בכל ראיון סומנו רעיונות מרכזיים שהופיעו בו, ואלו סווגו לקטגוריות המאגדות את כלל התפיסות בנושאים שנדונו בראיונות. תפיסות אלו שימשו בסיס לפיתוח הסקרים.
- **סקר:** התגובות לסקר נותחו בתוכנת SPSS לצורך הפקת מדדים תיאוריים – שכיחויות, התפלגויות ופילוחים על פי משתנים רלוונטיים – תוך שימוש במשקלות דגימה כפי שיוסבר בהמשך.

שקלול על פי התפלגות המשיבים⁵

כדי שתגובות המשיבים לסקר הסטודנטים ייצגו את התפלגותם במוסדות הלימוד בארץ, הן שוקללו על בסיס ארבעה משתנים: מגדר (זכר / נקבה), תואר (ראשון / שני / שלישי), מגזר שפה (משיבים בעברית / בערבית)⁶ ומוסד לימוד (אוניברסיטה / מכללה).

המשקלות שהופעלו נועדו להתאים את התפלגות משתני הרקע במדגם לאחוזים המייצגים של אוכלוסיית הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה על פי נתוני הלמ"ס. בטבלה 1 מפורטות התפלגות הסטודנטים שהשיבו לסקר לפי משתני הרקע הרלוונטיים, התפלגות הסטודנטים על פי נתוני הלמ"ס והתפלגות המשיבים לאחר השקלול. כל האחוזים המוצגים בדוח זה עוגלו למספר השלם הקרוב ביותר.

טבלה 1. התפלגות הסטודנטים שהשיבו לסקר (באחוזים), לפי נתוני למ"ס ולאחר שקלול, בפילוח לפי משתני רקע

שיעור המשיבים לסקר לאחר שקלול	שיעור הלומדים בהשכלה הגבוהה לפי נתוני הלמ"ס	משיבים לסקר		
19	20	9	ערבים	מגזר
77	79	91	יהודים	
59	59	63	נשים	מגדר
40	40	37	גברים	
50	47	81	אוניברסיטה	מוסד לימודים
50	53	19	מכללה	
71	73	77	תואר ראשון	תואר לימודים
22	22	18	תואר שני	
5	4	5	תואר שלישי	

התפלגות המגדר והתואר של הסטודנטים שהשיבו לסקר אינה שונה באופן ניכר מהתפלגות בכלל האוכלוסייה על פי נתוני הלמ"ס. עם זאת, שיעורי דוברי הערבית ותלמידי המכללות שהשיבו לסקר היו קטנים משיעוריהם באוכלוסייה. במשתנה מוסד לימודים ההבדל בהתפלגות בין המדגם לאוכלוסייה נובע, ככל

⁵ לפירוט ראו נספח 6, טבלה 2.

⁶ השייך למגזר שפה נעשה לפי שפת הסקר (עברית, ערבית או אנגלית), והמשיבים בשפה האנגלית היו קבוצה קטנה – 4% בלבד מקרב המשיבים. כמו כן, ללמ"ס אין נתונים על קבוצת דוברי האנגלית בקרב הסטודנטים, ואין דרך לדעת אם הם ערבים, יהודים או אחרים. לפיכך, התוצאות בפילוח שפה נוגעות למשיבים בערבית ובעברית בלבד.

הנראה, מכך שהסקר הופץ באוניברסיטאות באופן נרחב, ובמכללות – באופן מצומצם. השקלול נועד להתגבר על ההטייה הנובעת מהרכב המשיבים במדגם. ללמ"ס אין נתונים בנוגע להתפלגויות חברי הסגל האקדמי במשתנים הרלוונטיים, ולכן לא שוקללו התשובות לסקר הסגל.

פילוח הסטודנטים לפי הערכה עצמית של השליטה בתחומי השפה באנגלית

35% מהסטודנטים שהשיבו לסקר דיווחו שקיבלו פטור מלימודי האנגלית באקדמיה, ו-49% דיווחו שהם לומדים קורס אקדמי באנגלית. נוסף על כך, הסטודנטים התבקשו להעריך את יכולותיהם באנגלית בארבעת תחומי השפה – קריאה, כתיבה, שמיעה ודיבור. בטבלה 2 מוצגות ההערכות העצמיות של הסטודנטים לגבי יכולותיהם באנגלית.

טבלה 2. הערכה עצמית של סטודנטים לגבי יכולותיהם בארבעת תחומי האנגלית (באחוזים)

הערכה עצמית של סטודנטים לגבי רמת השליטה שלהם באנגלית			תחומי השפה
מעל הממוצע	ממוצע	מתחת לממוצע	
58	35	7	קריאה
41	41	18	כתיבה
61	31	8	שמיעה
45	39	16	דיבור

ניתוח התוצאות עוסק בשתי קבוצות של סטודנטים: סטודנטים שהעריכו שיכולותיהם באנגלית עולות על הממוצע, וסטודנטים שהעריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה. כמו כן, כיוון שתוצאות פילוח זה דומות זו לזו בכל תחום (קריאה, שמיעה, כתיבה ודיבור), בהמשך הפרק יוצגו רק תוצאות בניכוי השפעת התחומים.

פרק זה מציג את הממצאים העיקריים של סקרי הסטודנטים והסגל האקדמי. הממצאים מחולקים לפי תפיסות הסטודנטים והסגל בשלושה נושאים הנוגעים לאנגלית בהשכלה הגבוהה: חשיבותן של מיומנויות בארבעת תחומי השפה בתואר הראשון, הצורך בלימודי האנגלית ובמבחן ההשמה באנגלית בלימודי התואר, ומאפייניו הרצויים של מבחן באנגלית.

לאורך הפרק מצוינות נקודות העולות מתוך הראיונות שיש בהן כדי לשפוך אור על ההקשר שבו יש לפרש את הממצאים.

חלק ראשון: תפיסות לגבי ארבעת תחומי השפה האנגלית בתואר ראשון

בכל תחום שפה התבקשו המשיבים לבחור מתוך רשימה את המיומנויות החשובות ביותר בעיניהם ללימודים בתואר הראשון. חלק זה מפרט את אחוז הבוחרים בכל אחת מהמיומנויות ומציין הבדלים ניכרים (פער של 10% ומעלה) באחוז הבוחרים על פי כמה פילוחים של קבוצת הסטודנטים שהשיבו לסקר.

לכל אחד מארבעת התחומים מוצגת טבלה ובה המיומנויות שנכללו בסקר, ולצד כל מיומנות מוצג אחוז הבוחרים בה מקרב הסטודנטים ומקרב הסגל. המיומנויות מסודרות בסדר יורד לפי אחוז הבוחרים בהן בקרב הסטודנטים. מיומנויות שייכללו בבחינת הלאל מודגשות ברקע אפור.⁷ כמו כן מוצג דירוג המיומנויות על פי אחוז הבוחרים (לסטודנטים ולסגל בנפרד): 1 מציין את המיומנות שאחוז הבוחרים בה היה הגבוה ביותר.

תחום הקריאה

מהראיונות עולה כי אנשי סגל אקדמי חושבים שיכולת הקריאה וההבנה של חומרי לימוד ומאמרים אקדמיים באנגלית חשובה לסטודנטים בעת לימודיהם לתואר ראשון. הבנת הנקרא והתמודדות אקדמית עם טקסטים באנגלית (לדוגמה, יצירת סינתזה בין מידע מכמה מקורות) הן מיומנויות הכרחיות ובסיסיות לסטודנטים בתארים המתקדמים, אך גם בתואר הראשון. זאת מכיוון שמרבית המאמרים האקדמיים נכתבים באנגלית, וחומרי הלימוד מבוססים ברובם על טקסטים באנגלית. עם זאת, המרואיינים ציינו שסטודנטים מעדיפים לקרוא בעברית ולא להתמודד עם קריאה של מאמרים באנגלית. לשם כך הם נוהגים לחפש מאמרים מתורגמים או לפנות לתרגום אוטומטי בגוגל או למתרגם מקצועי, וזאת ללא קשר ליכולות הקריאה שלהם באנגלית. בטבלה 3 מוצגים הדירוגים שהעניקו הסטודנטים ואנשי הסגל למיומנויות בתחום הקריאה.

⁷ בתחום הדיבור אין סימון באפור כי חלק זה במבחן יפותח רק בגרסה השנייה של הלאל (הגרסה הראשונה תכלול את שלוש המיומנויות האחרות בלבד).

טבלה 3. אחוז הבוחרים בכל אחת ממימונויות הקריאה ודירוגן בקרב הסטודנטים והסגל

סגל		סטודנטים		מימונויות קריאה
דירוג	אחוז בוחרים	דירוג	אחוז בוחרים	
1	82	1	75	זיהוי הרעיונות המרכזיים בחלקים שונים בטקסט
8	43	2	59	הסקת המשמעות של מילה מההקשר
4	60	3	57	זיהוי העמדה או המטרה של מחבר הטקסט
5	56	4	54	זיהוי רעיונות תומכים, פרטים ודוגמאות בטקסט, וזיהוי הקשר שלהם לרעיונות המרכזיים
2	66	5	52	קריאת טקסט ברפרוף כדי לקבוע אם יש טעם לקרוא אותו בעיון
12	31	6	51	הבנת מידע שאינו כתוב מפורשות
7	48	7	49	הבנה ומילוי של הוראות כתובות
3	61	8	47	הכרת המבנה של טקסטים אקדמיים ושימוש בידע זה להתמצאות בטקסט
9	42	9	42	הבנת תכתובת ודוחות מקצועיים בתחום הלימודים של הקורא
6	54	10	40	יצירת סינתזה של מידע ורעיונות המובאים בטקסטים שונים
11	33	11	30	זיהוי סוגות של טקסטים (מאמר דעה, מאמר מחקרי וכו')
10	39	12	27	הבחנה בין עמדת מחבר המאמר ועמדות של אחרים
13	26	13	24	זיהוי רעיונות שהמחבר מצטט ממקורות אחרים, והבנת הסיבה לציטוט
14	11	14	23	הבנת מטבעות לשון בהתכתבויות לא פורמליות

מתאם ספירמן בין דירוג המיומונויות על פי הסטודנטים לבין הדירוג על פי אנשי הסגל עומד על 0.72 ומצביע על התאמה גבוהה יחסית בין הדירוגים של שתי הקבוצות. בשתי הקבוצות, בכל אחת משש המיומונויות שדורגו במקומות הגבוהים ביותר בחרו יותר מ-50% מהמשיבים – כלומר יש הסכמה רחבה על כך שמיומונויות אלו חשובות. נוסף על כך, בכל אחת מחמש המיומונויות שייכללו בבחינת הלאל בחרו יותר מ-50% מהמשיבים בקרב הסטודנטים. בשלוש מהן בחרו יותר ממחצית מחברי הסגל.

שתי מיומונויות שנבחרו באחוזים גבוהים בקרב הסטודנטים נבחרו באחוזים נמוכים יחסית בקרב הסגל: "הסקת המשמעות של מילה מההקשר" (מקום שני בדירוג הסטודנטים ושמיני בקרב הסגל) ו"הבנת מידע שאינו כתוב מפורשות" (מקום שישי בדירוג הסטודנטים ושנים עשר בקרב הסגל). לעומת זאת, המיומונות

"הכרת המבנה של טקסטים אקדמיים ושימוש בידע זה להתמצאות בטקסט" מדורגת במקום השלישי בקרב הסגל ובמקום השמיני בקרב הסטודנטים.

בפילוח על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים היו אחוזי הבוחרים במרבית המיומנויות דומים זה לזה. עם זאת, בכמה פילוחים נמצאו פערים גדולים באחוזי הבחירה לגבי כמה מיומנויות, והבדלים אלו יוצגו להלן (כאמור, רק פערים של 10% ומעלה מוצגים). הפערים בין אחוזי הבוחרים בכל מיומנות קריאה על פי פילוחים של קבוצת הסטודנטים מפורטים בטבלה 3א בנספח 6.

* בין דוברי ערבית לדוברי עברית נמצאו פערים בשלוש מיומנויות קריאה:

- במיומנות **יצירת סינתזה של מידע ורעיונות המובאים בטקסטים שונים** בחרו 54% מדוברי הערבית לעומת 35% מדוברי העברית.
- במיומנות **הבנה ומילוי של הוראות כתובות** בחרו 29% מדוברי הערבית לעומת 53% מדוברי העברית.
- במיומנות **קריאת טקסט ברפרוף כדי לקבוע אם יש טעם לקרוא אותו בעיון** בחרו 20% מדוברי הערבית לעומת 60% מדוברי העברית.

* בין בעלי פטור באנגלית לאלו ללא פטור נמצאו פערים בארבע מיומנויות קריאה:

- במיומנות **הבנת תכתובת ודוחות מקצועיים בתחום הלימודים של הקורא** בחרו 79% מבעלי הפטור באנגלית לעומת 39% מאלו ללא פטור.
- במיומנות **קריאת טקסט ברפרוף כדי לקבוע אם יש טעם לקרוא אותו בעיון** בחרו 59% מבעלי הפטור לעומת 48% מאלו ללא פטור.
- במיומנות **יצירת סינתזה של מידע ורעיונות המובאים בטקסטים שונים** בחרו 51% מבעלי הפטור לעומת 34% מאלו ללא פטור.
- במיומנות **זיהוי סוגות של טקסטים** בחרו 23% מבעלי הפטור לעומת 34% מאלו ללא פטור.

* בין סטודנטים הלומדים במכללות לאלו באוניברסיטאות נמצאו פערים בשתי מיומנויות קריאה:

- במיומנות **הבנת תכתובת ודוחות מקצועיים בתחום הלימודים של הקורא** בחרו 36% מהלומדים במכללה לעומת 48% מהלומדים באוניברסיטה.
- במיומנות **יצירת סינתזה של מידע ורעיונות המובאים בטקסטים שונים** בחרו 31% מהלומדים במכללה לעומת 48% מהלומדים באוניברסיטה.

* בין סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית עולות על הממוצע לבין אלו אשר העריכו שהן ממוצעות ומטה נמצא פער במיומנות אחת:

- במיומנות יצירת סינתזה של מידע ורעיונות המובאים בטקסטים שונים בחרו 48% מהסטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית עולות הממוצע לעומת 33% מאלו אשר העריכו שהן ממוצעות ומטה.

תחום הכתיבה

מהראיונות עולה כי בדומה להעדפותיהם בנוגע לקריאה, סטודנטים מעדיפים לכתוב ולהתבטא בעברית ולא באנגלית. התרשמות המרואיינים היא כי בקרב הסטודנטים הן רמת הכתיבה והן רמת הקריאה באנגלית אינן גבוהות, אך באופן כללי בקריאה הם טובים יותר מבכתיבה. מנקודת מבטם של המרואיינים, התבטאות בכתב באנגלית – כתיבת פסקה בתחום התוכן הנלמד, מענה על שאלה או הכנת מצגת – היא מיומנות רצויה לסטודנטים במהלך התואר הראשון, אך אינה הכרחית. בעיני המרואיינים, בלימודי התואר הראשון מיומנויות הקריאה חשובות יותר, משום שהסטודנטים נדרשים לקרוא חומרי לימוד באנגלית, ואילו בלימודים לקראת תארים מתקדמים, שבהם הסטודנטים נדרשים להפיק מאמרים וטקסטים אקדמיים באנגלית, יכולת ההתבטאות בכתב היא החשובה יותר. בטבלה 4 מוצגים דירוגי הסטודנטים והסגל ביחס למיומנויות בתחום הכתיבה.

טבלה 4. אחוז הבוחרים בכל אחת ממיומנויות הכתיבה ודירוגן בקרב הסטודנטים והסגל

סגל		סטודנטים		מיומנויות כתיבה
דירוג	אחוז בוחרים	דירוג	אחוז בוחרים	
1	72	1	56	כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב
3	37	2	47	יכולת לסכם באנגלית מאמרים לעבודה שיש לכתוב באנגלית
5	35	3	39	התאמת סגנון הכתיבה להקשר (דואל לעמית, מכתב מלווה לקורות חיים וכו')
7	28	4	36	כתיבת טקסטים אקדמיים ארוכים (עבודה, מאמר מחקרי, דוח מעבדה, מצגת, חיבור אישי וכו')
4	35	5	34	כתיבת טקסט למטרה מוגדרת (למשל, שכנוע או העברת מידע)
6	33	6	34	ניסוח מחדש של רעיון
2	47	7	33	כתיבת טקסטים קצרים (באורך שבין 100 ל-250 מילים)

מתאם ספירמן בין הבחירות בקרב הסטודנטים לבחירות בקרב הסגל עומד על 0.29. המתאם מצביע על התאמה נמוכה בין העדפות הסגל לסטודנטים. עם זאת, המתאם מבוסס על מעט ערכים ולכן אינו אומדן מהימן של טיב הקשר.

מכל מיומנויות הכתיבה, רק במיומנות אחת – "כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב" – בחרו יותר ממחצית הסטודנטים וחברי הסגל. משלוש המיומנויות שיוערכו בבחינת הלאל נבחרו שתיים באחוזים גבוהים יחסית (72% ו-47%) בקרב הסגל, אך לא בקרב הסטודנטים. ביתר המיומנויות בחרו פחות מ-40% מהסטודנטים וחברי הסגל. הפער הגדול ביותר נמצא לגבי מיומנות שתוערך במבחן הלאל, "כתיבת טקסטים קצרים", שדורגה במקום השני בקרב הסגל ובמקום השביעי והאחרון בקרב הסטודנטים.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים זכו רוב המיומנויות לאותו אחוז בוחרים בקירוב. להלן מיומנויות שבהן נמצאו פערים של מעל 10% באחד הפילוחים. הפערים בין אחוזי הבוחרים בכל מיומנות כתיבה על פי פילוחים של קבוצת הסטודנטים מפורטים בטבלה 3 בנספח 6.

* בין סטודנטים לסטודנטיות נמצאו פערים בשתי מיומנויות כתיבה:

- במיומנות **כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב** בחרו 68% מהגברים לעומת 49% מהנשים.
- במיומנות **כתיבת טקסטים קצרים** (באורך שבין 100 ל-250 מילים) בחרו 26% מהגברים לעומת 36% מהנשים.

* בין סטודנטים דוברי ערבית לסטודנטים דוברי עברית נמצאו פערים בשתי מיומנויות כתיבה:

- במיומנות **כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב** בחרו 31% מדוברי הערבית לעומת 61% מדוברי העברית.
- במיומנות **כתיבת טקסט למטרה מוגדרת** בחרו 18% מדוברי הערבית לעומת 38% מדוברי העברית.

* בין סטודנטים הלומדים במכללות לבין אלו הלומדים באוניברסיטאות נמצאו פערים בשתי מיומנויות כתיבה:

- במיומנות **כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב** בחרו 50% מהלומדים במכללה לעומת 61% מהלומדים באוניברסיטה.
- במיומנות **כתיבת טקסטים אקדמיים ארוכים** בחרו 29% מהלומדים במכללה לעומת 42% מהלומדים באוניברסיטה.

* בין סטודנטים בעלי פטור באנגלית לבין אלו ללא פטור נמצאו פערים בשתי מיומנויות כתיבה:

- במיומנות **כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב** בחרו 68% מבעלי פטור באנגלית לעומת 49% מאלו ללא פטור.
- במיומנות **כתיבת טקסטים קצרים** בחרו 26% מבעלי פטור באנגלית לעומת 36% מאלו ללא פטור.

* בין סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית עולות הממוצע לבין אלו אשר העריכו שהן ממוצעות ומטה נמצאו פערים בשתי מיומנויות כתיבה:

- במיומנות **כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב** בחרו 64% מהסטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם עולות הממוצע לעומת 50% מאלו אשר העריכו שהן ממוצעות ומטה.
- במיומנות **כתיבת טקסטים אקדמיים ארוכים** בחרו 42% מהסטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע לעומת 31% מאלו אשר העריכו שהן ממוצעות ומטה.

מיומנויות שמיעה

מהראיונות עולה כי מיומנויות הבנת הנשמע חשובות כמעט כמו מיומנויות הקריאה. מרבית המרואיינים סברו שעל הסטודנטים לתואר ראשון להיות מסוגלים להקשיב להרצאה או לדיון באנגלית ולהבינם. מרצים וסטודנטים רבים צופים באינטרנט בסרטונים באנגלית בנושאים אקדמיים, מקצועיים ופופולריים. סרטונים והרצאות מוקלטות באנגלית הם חלק מתוכנית הלימוד של קורסים רבים בהשכלה הגבוהה. מכיוון שכך, הסטודנטים צריכים להיות מסוגלים להבין את המידע שהם שומעים ולנתחו. נוסף על כך, המרואיינים מייחסים חשיבות לכך שסטודנטים יוכלו להשתתף בכנסים אקדמיים המתנהלים באנגלית ולהבין את ההרצאות ואת הדיונים גם אם אינם לוקחים בהם חלק פעיל. בטבלה 5 מוצגים דירוגי הסטודנטים והסגל ביחס למיומנויות לתחום השמיעה.

טבלה 5. אחוז הבוחרים בכל אחת ממיומנויות השמיעה ודירוגן בקרב הסטודנטים והסגל

סגל		סטודנטים		מיומנויות שמיעה
דירוג	אחוז בוחרים	דירוג	אחוז בוחרים	
1	85	1	73	זיהוי הרעיון או הנושא המרכזי בשיחה או בהרצאה
2	79	2	72	יכולת לעקוב אחר דיונים בפגישות מקצועיות או בכיתה
3	58	3	54	הבנת הוראות והודעות הניתנות בעל פה
7	22	4	39	הבנת מידע שלא נאמר מפורשות
4	37	5	37	זיהוי מרכיבים של שיחה או הרצאה (דוגמאות, הגדרות, עובדות, דעות וכו')
5	37	6	36	זיהוי מטרת הדובר (לשכנע, להעביר מידע, וכו')
8	11	7	23	הבנת מבטאים שונים
6	30	8	21	זיהוי המבנה הכללי של הרצאה

מתאם ספירמן בין הבחירות בקרב הסטודנטים לבחירות בקרב הסגל עומד על 0.81. על אף מיעוט הערכים, המתאם גבוה יחסית. כמו כן, בשלוש המיומנויות שדורגו במקומות הראשונים בחרו יותר ממחצית המשיבים בשתי הקבוצות.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים זכו רוב המיומנויות לאותו אחוז בוחרים בקירוב. להלן מיומנויות שבהן נמצאו פערים של מעל 10% באחוזי הבחירה באחד הפילוחים. הפערים בין אחוזי הבוחרים בכל מיומנות שמיעה על פי פילוחים של קבוצת הסטודנטים מפורטים בטבלה 3 בספח 6.

- * בין סטודנטים דוברי ערבית לסטודנטים דוברי עברית נמצאו פערים בשלוש מיומנויות שמיעה:
 - במיומנות יכולת לעקוב אחר דיונים בפגישות מקצועיות או בכיתה בחרו 63% מדוברי הערבית לעומת 74% מדוברי העברית.
 - במיומנות הבנת הוראות והודעות הניתנות בעל פה בחרו 38% מדוברי הערבית לעומת 58% מדוברי העברית.
 - במיומנות זיהוי מרכיבים של שיחה או הרצאה בחרו 27% מדוברי הערבית לעומת 40% מדוברי העברית.
- * בין סטודנטים בעלי פטור באנגלית לבין אלו ללא פטור נמצא פער במיומנות שמיעה אחת:
 - במיומנות יכולת לעקוב אחר דיונים בפגישות מקצועיות או בכיתה בחרו 82% מבעלי הפטור באנגלית לעומת 67% מאלו ללא פטור.

תחום הדיבור

אנשי הסגל שרואיינו מייחסים חשיבות ליכולת של סטודנטים להתבטא בדיבור באופן ענייני ונכון לשונית משום שהם מעוניינים שבוגרי תואר ראשון יוכלו לנהל שיחה באנגלית בתחום התוכן האקדמי שלמדו. עם זאת, מיומנות זו אינה נחשבת מאוד במהלך הלימודים לתואר, ותחום זה מדורג בעדיפות נמוכה יותר משאר תחומי השפה. בטבלה 6 מוצגים דירוגי הסטודנטים והסגל ביחס למיומנויות לתחום הדיבור.

טבלה 6. אחוז הבוחרים בכל אחת ממיומנויות הדיבור ודירוגן בקרב הסטודנטים והסגל

סגל		סטודנטים		מיומנויות בדיבור
		אחוז בוחרים	דירוג	
1	66	1	71	יכולת לתקשר היטב בדיונים
5	36	2	60	השתתפות בשיחות ממושכות על מגוון נושאים ובמגוון מצבים, במשלב מתאים (למשל, שימוש בשפה רשמית או בלתי רשמית)
2	61	3	49	יכולת להרצות על נושאים מתחום הלימודים
3	59	4	45	יכולת לשאול שאלות הבהרה בהרצאות
4	47	5	40	יכולת לענות על שאלות מהקהל לאחר העברת הרצאה
6	14	6	19	התאמת סגנון הדיבור להקשר

מתאם ספירמן בין הבחירות בקרב הסטודנטים לבחירות בקרב הסגל עומד על 0.66.

ארבע מהמיומנויות אשר נבחרו באחוזים של 40% ומעלה בקרב הסטודנטים נבחרו באחוזים כאלהגם בקרב הסגל. ההבדל הגדול ביותר בין הקבוצות נצפה לגבי המיומנות "השתתפות בשיחות ממושכות על מגוון נושאים ובמגוון מצבים, במשלב מתאים", שדורגה במקום השני בקרב הסטודנטים ובמקום החמישי בקרב הסגל.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים זכו רוב המיומנויות לאותו אחוז בוחרים בקירוב. הפערים בין אחוזי הבוחרים בכל מיומנות דיבור על פי פילוחים של קבוצת הסטודנטים מפורטים בטבלה D3 בנספח 6. פער של יותר מ-10% נמצא במיומנות אחת – "יכולת להרצות על נושאים מתחום הלימודים" – בשני פילוחים.

- במיומנות זו בחרו 40% מדוברי הערבית לעומת 51% מדוברי העברית.
- במיומנות זו בחרו 43% מהלומדים במכללה לעומת 55% מהלומדים באוניברסיטה.

חלק שני: תפיסות לגבי אנגלית בהשכלה הגבוהה ומבחן הסיווג לרמות באנגלית

המשיבים לסקר התבקשו לסמן את מידת ההסכמה שלהם עם היגדים המתארים תפיסות לגבי אנגלית בהשכלה הגבוהה ולגבי מבחן הסיווג לרמות באנגלית, וזאת על סולם בן חמש דרגות: מאוד לא מסכים, די לא מסכים, קצת מסכים וקצת לא מסכים, די מסכים, ומאוד מסכים. לצורך ניתוח הממצאים קובצו דרגות הסולם לשלוש קטגוריות: לא מסכים, קצת מסכים וקצת לא מסכים, מסכים. בכל אחד מההיגדים הייתה אפשרות לבחור בתגובה "אין לי עמדה בנושא", אך מכיוון שמעט מאוד משיבים בחרו באפשרות זו היא הושמטה מחישובי האחוזים (כלומר, האחוזים המוצגים הם מתוך סך המשיבים ללא אלו שסימנו שאין להם עמדה).

חלק זה מפרט את אחוזי ההסכמה עם כל אחד מההיגדים ומציין פערים של 10% ומעלה באחוז המסכימים עם ההיגד בפילוחים של המשיבים. בהקשר לכמה מההיגדים מצוינים בחלק זה גם ממצאים של הראיונות.

תפיסות לגבי אנגלית בהשכלה הגבוהה

המשיבים התבקשו לסמן את מידת ההסכמה שלהם עם שלושה היגדים שמציגים תפיסות לגבי אנגלית במוסדות להשכלה גבוהה. פירוט נתוני המענה נמצא בטבלה 4 של נספח 6.

להלן שלושת ההיגדים ואחוזי ההסכמה עימם:

1. מכיוון שאנגלית היא השפה המקובלת באקדמיה ובעסקים בכל העולם, על בוגר תואר ראשון

בישראל לשלוט היטב באנגלית: 79% מהסטודנטים ו-91% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 64% ל-92%. בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד זה נמוכה מבקרב דוברי עברית, וכך גם בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור, ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שהן עולות על הממוצע.

מהראיונות עם אנשי הסגל עולה כי לדעתם בוגרי התואר הראשון צריכים לשלוט בכל ארבעת תחומי השפה באנגלית כדי שיוכלו לעשות באנגלית שימוש נרחב בהמשך דרכם המקצועית. בתחומים רבים כיום עיקר התקשורת המקצועית והבין-אישית נעשית באנגלית, ומבוגרי התואר הראשון נדרשת שליטה בשפה כדי לקחת בה חלק פעיל.

2. **במוסדות להשכלה גבוהה יש ללמוד אנגלית במהלך התואר הראשון:** 67% מהסטודנטים ו-86% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים לא נמצאו הבדלים ניכרים, ואחוז ההסכמה עם ההיגד נע בין 61% ל-71% – כלומר, בכל הקבוצות היו אחוזי ההסכמה עם ההיגד גבוהים. מהראיונות עולה כי אנשי הסגל מאמינים כי כדאי שתחום האנגלית במוסדות להשכלה גבוהה יעבור סטנדרטיזציה, וכי המוסדות צריכים ללמד את הסטודנטים אנגלית ואף להתנות את קבלת התואר במעבר קורס באנגלית בהצלחה. כמה מהמראיינים טענו שהמוסדות צריכים לשלב קורסי אנגלית ברמה גבוהה בתוכנית הלימודים ולכלול את ציוניהם בחישוב נקודות הזכות לתואר. הצעה אחרת הייתה שמקבץ קורסי האנגלית הנלמדים בתואר יתמקד תחילה בתחומי המיומנויות הפסיביות (קריאה ושמיעה) ולאחר מכן ימשיך לתחומי המיומנויות של הפקת שפה (כתיבה ודיבור). עם זאת, כמה מהמראיינים ציינו שלמוסדות להשכלה גבוהה אין די זמן ומשאבים ללימוד אנגלית שיביא את הסטודנטים לרמה הנדרשת.

3. **מכיוון שהלימודים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל מתנהלים בעיקר בעברית, אין חשיבות מיוחדת ללמידת אנגלית במהלך התואר:** רק 17% מהסטודנטים ו-6% מאנשי הסגל הסכימו עם ההיגד, ואילו 66% מהסטודנטים ו-88% מאנשי הסגל לא הסכימו איתו. מכאן שהן הסטודנטים והן אנשי הסגל מייחסים חשיבות ללמידת אנגלית בלימודי התואר הראשון.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נמצא שבין 53% ל-77% מסכימים שחשוב ללמוד אנגלית בלימודי התואר הראשון.⁸ בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד זה נמוכה מבקרב דוברי עברית, וכך גם בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב

⁸ מטעמי נוחות אנו מציגים את ההיגד בניסוח ההופכי ואת האחוזים המתאימים לניסוח זה.

סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור, ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע. נושא חשיבות לימוד האנגלית בלימודים לתואר עלה גם בראיונות. המרואיינים ציינו שחשיבות זו נובעת מכך שהשפה האנגלית היא השפה המשמשת בעולם האקדמי והיא משותפת לחוקרים ומרצים דוברי שפות רבות, וכן השפה שבה מתפרסמים מרבית כתבי העת האקדמיים.

אפשר לומר כי יש הסטודנטים והסגל מסכימים על כך שלאנגלית יש חשיבות רבה בהשכלה הגבוהה, וכי הסכמה זו משתקפת בתפיסותיהם לגבי רמת האנגלית הרצויה של בוגרי תואר ראשון ובתפיסה שלפיה על המוסדות להשכלה גבוהה ללמד אנגלית במהלך לימודי התואר. תפיסה זו עלתה גם בראיונות שבהם נטען כי הוראת אנגלית, ובתוך כך העלאת רמת האנגלית של הסטודנטים לתואר ראשון, היא חשובה ואף הכרחית. עם זאת, טענו המרואיינים, על פי רוב רמת האנגלית של המועמדים לתואר ראשון ושל הסטודנטים במהלך התואר אינה מספיקה להתנהלות מקצועית או אקדמית, ולעיתים אף אין היא מספיקה להתנהלות יומיומית. נוסף על כך, המרואיינים דיווחו כי על פי החלטת המל"ג הנזכרת במבוא המוסדות פועלים להכנסת קורסי חובה במגוון תחומי תוכן שיועברו בשפה האנגלית.

תפיסות לגבי השימוש במבחן סיווג לרמות באנגלית בתהליך הקבלה למוסדות להשכלה גבוהה

המשיבים התבקשו לסמן את מידת ההסכמה שלהם עם שבעה היגדים הבוחנים תפיסות לגבי מבחן הסיווג לרמות באנגלית, הצורך במבחן והשימוש שיעשה בו במוסדות להשכלה גבוהה. שלושה היגדים נוגעים לשאלה מה הציון במבחן צריך לשקף, וארבעה – לשימוש בציון בתהליך הקבלה ללימודים בתואר ראשון. להלן אחוזי ההסכמה עם ההיגדים (נתוני המענה מפורטים בטבלה 5 של נספח 6):

אחוזי ההסכמה עם ההיגדים הנוגעים לפרשנות הניתנת לציון במבחן הסיווג

1. הציון במבחן סיווג לרמות באנגלית צריך לשקף את רמת האנגלית של הנבחן ביחס לרמת

האנגלית הנדרשת ללימודים בתואר הראשון: 71% מהסטודנטים ו-89% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 54% ל-85%. בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב דוברי עברית, וכך גם בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור, ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע. באורח העולה בקנה אחד עם ממצאי הסקר טענו המרואיינים שהציון צריך לשקף את רמת האנגלית של הנבחן, כך שעל בסיסו ייקבע אם הנבחן יכול להירשם לתואר ראשון ואילו קורסים עליו לקחת כדי להשתפר ברמת האנגלית.

2. הציון במבחן סיווג לרמות באנגלית צריך לשקף את רמת האנגלית של הנבחן ביחס

לסטנדרטים בין-לאומיים של ידע באנגלית: 55% מאנשי הסגל הסכימו עם ההיגד, ואילו בקרב

הסטודנטים היה אחוז המסכימים שווה לאחוז המתנגדים – 40% מהמשיבים.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין

26% ל-56%. בקרב סטודנטיות הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב סטודנטים, וכך גם

בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור

בהשוואה לבעלי פטור, ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה

בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

3. הציון במבחן סיווג לרמות באנגלית צריך לשקף את רמת האנגלית של הנבחן בהשוואה לכל

שאר הנבחנים באותו מבחן: רק 24% מהסטודנטים ו-26% מהסגל הסכימו עם ההיגד, ומרבית

המשיבים – 61% מהסטודנטים ו-59% מהסגל – לא הסכימו איתו.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין

21% ל-36%. במרבית הפילוחים על פי משתני רקע לא נמצאו הבדלים ניכרים באחוזי ההסכמה

בין קבוצות הסטודנטים. עם זאת, בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב

בדוברי עברית.

אחוזי ההסכמה עם ההיגדים הנוגעים לשימוש בציון של מבחן הסיווג בתהליך הקבלה ללימודים

נתוני המענה מפורטים בטבלה 6 של נספח 6.

1. חלק מתהליך הקבלה ללימודים בתואר הראשון צריך להיות סיווג המועמדים לרמות ידע

באנגלית כדי שישתתפו בקורסי אנגלית המתאימים לרמתם: 67% מהסטודנטים ו-87%

מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין

53% ל-77%. בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב דוברי עברית, וכך

גם בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור

בהשוואה לבעלי פטור, ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה

בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות הממוצע.

תפיסה זו נתמכה גם בראיונות, שבהם טענו המרואיינים כי על המוסדות לבנות את קורסי

האנגלית כך שיתאימו לרמת האנגלית של הסטודנטים ויקדמו את שליטתם בשפה עד לרמה

הגבוהה ביותר.

2. כדי לקבוע מהי רמת הידע באנגלית של המועמדים ללימודים, מוסדות הלימוד צריכים להשתמש במבחן סיווג לרמות באנגלית: 64% מהסטודנטים ו-86% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 54% ל-75%. בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב דוברי עברית, וכך גם בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור ובקרב סטודנטים שהעריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו שהעריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע. מהראיונות עולה באופן חד-משמעי כי יש צורך במבחן סיווג לרמות אנגלית כחלק מתהליך הקבלה לתואר ראשון. המבחן ישמש את המוסדות לבניית קורסי שפה באנגלית ולשיור סטודנטים לקורסים בהתאם לרמתם.

3. אחת מדרישות הקבלה לתואר ראשון צריכה להיות עמידה בציון סף במבחן סיווג לרמות באנגלית: 38% מהסטודנטים ו-63% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 26% ל-51%. בקרב הלומדים במכללות הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב הלומדים באוניברסיטאות, וכך גם בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

דרישה זו לגבי תהליך הקבלה להשכלה הגבוהה עלתה גם בראיונות. לטענת המראיינים דרישות הקבלה צריכות לכלול רמת סף באנגלית, וזאת מכיוון שעל הסטודנטים להתמודד עם ספרות מקצועית ותכנים רלוונטיים במגוון מדיומים בשפה האנגלית.

4. הציון הקובע את הסיווג לרמות אנגלית צריך להיות שקלול של כל ארבע המיומנויות (הבנת

הנקרא, כתיבה, הבנת הנשמע ודיבור): 64% מהסטודנטים ו-69% מהסגל הסכימו עם ההיגד. בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 55% ל-73%. במרבית הפילוחים לפי משתני רקע לא נמצאו הבדלים ניכרים באחוזי ההסכמה בין קבוצות הסטודנטים. עם זאת, בקרב סטודנטים שהעריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

מהראיונות עולה כי רצוי לסווג את המועמדים לפי שליטתם בכל אחת מארבע מיומנויות השפה נוסף על מתן ציון כולל המבוסס על שקלול של שליטתם בארבעתן. באופן זה ידעו המוסדות לאיזו רמה התלמיד מסווג בכל מיומנות, וקורסי האנגלית יוכלו להיות מותאמים לסטודנטים לפי רמת האנגלית שלהם בכל מיומנות.

המשיבים התבקשו לסמן את מידת ההסכמה שלהם עם 12 היגדים על מאפייני מבחן הסיווג לרמות באנגלית. ארבעה היגדים נוגעים לתחומים שצריך לבחון במבחן הסיווג לרמות אנגלית, חמישה היגדים נוגעים לצייון השפה במבחן, ושלושה היגדים נוגעים לאופן ההעברה של המבחן. להלן אחוזי ההסכמה עם ההיגדים.

אחוזי ההסכמה עם ארבעת ההיגדים לגבי התחומים שיש לבחון במבחן הסיווג לרמות באנגלית

נתוני המענה מפורטים בטבלה 7 של נספח 6.

1. במבחן סיווג לרמות באנגלית יש לבחון את הבנת הנקרא: 83% מהסטודנטים ו-95% מהסגל

הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 65% ל-93%. בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב דוברי עברית, וכך גם בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור, ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

גם מהראיונות עולה כי המיומנות של הבנת הנקרא היא הבסיסית והחשובה ביותר בעיני מועמדים לתואר ראשון, מכיוון שבסילבוסים של קורסים יש טקסטים רבים באנגלית שאותם הסטודנטים צריכים לקרוא, להבין ולנתח. בשל כך, לדעת המראיינים, יש לבחון את הבנת הנקרא בשלב ראשוני, המאפשר לשבח סטודנטים לקורסי האנגלית המתאימים לרמתם במיומנות זו.

2. במבחן סיווג לרמות באנגלית יש לבחון כתיבה: 51% מהסטודנטים ו-66% מהסגל הסכימו עם

ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 40% ל-65%. בקרב הלומדים במכללות הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב הלומדים באוניברסיטאות, וכך גם בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

החשיבות של מיון על בסיס בחינה בכתב עלתה גם בראיונות. לדעת המראיינים, ייתכן שבעקבות דרישת המל"ג תידרש כתיבה באנגלית במסגרת קורסי התוכן הנלמדים באנגלית. על כן, המוסדות יצטרכו לדעת מהי רמת הביטוי בכתב של הסטודנטים ובשעת הצורך אף ללמד כתיבה באנגלית בקורסי השפה. נוסף על כך, כתיבה באנגלית דרושה בלימודי תארים מתקדמים ולצורך התנהלות יומיומית עם גורמים מקצועיים ואקדמיים בעולם.

3. **במבחן סיווג לרמות באנגלית יש לבחון את הבנת הנשמע:** 68% מהסטודנטים ו-76% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 50% ל-77%. בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב דוברי עברית, וכך גם בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע. מהראיונות עולה כי רצוי שסטודנטים יוכלו להקשיב להרצאה או לסרטון באנגלית ולהבין את הנאמר בהם, וזאת מכיוון שבלימודים האקדמיים נעשה שימוש נרחב בסרטונים באנגלית, ומכיוון שרבים מהכנסים האקדמיים והמקצועיים מתנהלים באנגלית. אם ידעו המוסדות מהי רמת הבנת הנשמע באנגלית של הסטודנטים, הם יוכלו להתאים את קורסי האנגלית כדי לקדמה.

4. **במבחן סיווג לרמות באנגלית יש לבחון דיבור:** 48% מהסטודנטים ו-53% מהסגל הסכימו עם ההיגד. מההשוואה לאחוזי ההסכמה עם ההיגד הקודם עולה שהסטודנטים והסגל סבורים שבמבחן סיווג לרמות באנגלית בחינת הבנת הנשמע חשובה מבחינת יכולת הדיבור. בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 39% ל-57%. במרבית הקבוצות לא נמצאו הבדלים ניכרים באחוזי ההסכמה בין קבוצות הסטודנטים. עם זאת, בקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

מהראיונות עולה כי יחסית למיומנויות האחרות, מיומנות זו אינה חשובה ביותר לסטודנטים לתואר ראשון. היכולת לנהל שיחה באנגלית עם עמיתים ואנשי מקצוע נדרשת בעיקר מסטודנטים לתארים מתקדמים. לדעת המרואיינים קורסי האנגלית הבסיסיים לא צריכים להתמקד בדיבור, והתרגול של מיומנות זו יכול להידחות לקורסים המתקדמים יותר.

אחוזי ההסכמה עם חמשת ההיגדים הנוגעים לציינון במבחן לסיווג לרמות באנגלית

נתוני המענה מפורטים בטבלאות 8 ו-8ב של נספח 6.

1. **בפרק של מבחן הסיווג לרמות באנגלית שבוחן כתיבה יש להוריד נקודות על כתיבה בשפה זלה ומצומצמת:** 52% מאנשי הסגל הסכימו עם ההיגד, ואילו בקרב הסטודנטים אחוז המסכימים ואחוז המתנגדים היו זהים ועמדו על 36% מהמשיבים.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 23% ל-48%. בקרב סטודנטיות הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב סטודנטים, וכן בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור, ובקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

2. **בפרק של מבחן הסיווג לרמות באנגלית שבוחן כתיבה יש להוריד נקודות על כתיבה בשפה לא תקנית (למשל שגיאות כתיב, שגיאות דקדוק, אי-שימוש באות גדולה וכדומה):** 33% מהסטודנטים ו-47% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 24% ל-44%. בקרב סטודנטיות הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב סטודנטים, וכך גם בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור, וכן בקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

3. **במבחן סיווג לרמות באנגלית יש להוריד נקודות על חיבור קצר מהאורך המזערי הנדרש:** 44% מהסטודנטים ו-54% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 34% ל-55%. בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב דוברי עברית, וכך גם בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור, וכן בקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

4. **בפרק של מבחן הסיווג לרמות באנגלית שבוחן דיבור יש להוריד נקודות על דיבור בשפה לא תקנית (למשל, סדר מילים שגוי, הטיה שגויה של פעלים וכדומה):** 48% מהסטודנטים ו-59% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 32% ל-64%. בקרב סטודנטיות הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב הסטודנטים, וכך גם בקרב הלומדים במכללות בהשוואה ללומדים באוניברסיטאות, בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור, וכן בקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

5. **בפרק של מבחן הסיווג לרמות באנגלית שבוחן דיבור יש להוריד נקודות על דיבור בשפה דלה ומצומצמת:** 34% מהסטודנטים ו-48% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 23% ל-45%. במרבית הפילוחים לפי משתני רקע לא נמצאו הבדלים ניכרים באחוזי ההסכמה בין קבוצות הסטודנטים. עם זאת, בקרב סטודנטים ללא פטור הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב סטודנטים בעלי פטור, וכך גם בקרב סטודנטים אשר העריכו שיכולותיהם באנגלית ממוצעות ומטה בהשוואה לאלו אשר העריכו שיכולותיהם עולות על הממוצע.

אחוזי ההסכמה עם שלושת ההיגדים לגבי אופן העברת המבחן

נתוני המענה מפורטים בטבלה 9 של נספח 6.

1. לחיבורים שנכתבים במבחן סיווג לרמות באנגלית צריכה להיות מגבלת אורך (לדוגמה, בין

100 ל-150 מילים): 65% מהסטודנטים ו-80% מהסגל הסכימו עם ההיגד.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 57% ל-72%. במרבית הפילוחים לא נמצאו הבדלים ניכרים באחוזי ההסכמה בין קבוצות הסטודנטים. עם זאת, בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב דוברי עברית, וכך גם בקרב סטודנטים ללא פטור בהשוואה לבעלי פטור.

2. עדיף להעביר את מבחן הסיווג לרמות באנגלית באמצעות מחשב ולא באמצעות נייר ועיפרון:

51% מהסטודנטים ו-58% מהסגל הסכימו עם ההיגד. בניגוד להיגדים הקודמים, אחוז גבוה יחסית של משיבים סימנו את האפשרות "אין לי עמדה בנושא": כ-21% מהסטודנטים וכ-29% מהסגל.⁹

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 31% ל-59%. במרבית הפילוחים לא נמצאו הבדלים ניכרים באחוזי ההסכמה בין קבוצות הסטודנטים. עם זאת, בקרב סטודנטיות הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב סטודנטים, וכך גם בקרב סטודנטים דוברי ערבית בהשוואה לדוברי עברית.

3. מבחן הסיווג לרמות באנגלית צריך להיות מבחן אדפטיבי:¹⁰ 51% מהסטודנטים ו-48% מהסגל

הסכימו עם ההיגד. גם בהיגד זה נמצא אחוז יחסית גבוה של משיבים שסימנו את האפשרות "אין לי עמדה בנושא": כ-15% מהסטודנטים וכ-24% מהסגל.

בפילוח הממצאים על פי משתני הרקע בקרב הסטודנטים נע אחוז ההסכמה עם ההיגד בין 45% ל-60%. במרבית הפילוחים לא נמצאו הבדלים ניכרים באחוזי ההסכמה בין קבוצות

⁹ בכל ההיגדים הושמטו הבוחרים באפשרות "אין לי עמדה בנושא" מהחישובים.

¹⁰ בסקר הופיע הסבר זה: במבחן אדפטיבי המחשב בוחר את רמת הקושי של השאלות על סמך תשובות הנבחנים/ות. למשל, כשנבחן/ת עונה לא נכון על שאלה, השאלה הבאה תהיה קצת יותר קלה. כך, כל נבחן/ת מקבל/ת שאלות שמתאימות ליכולת שלו/ה.

הסטודנטים. עם זאת, בקרב דוברי ערבית הייתה ההסכמה עם ההיגד נמוכה מבקרב סטודנטים דוברי עברית.

נתוני מענה לשתי שאלות על מאפייני המבחן

נוסף על השאלות על מידת הסכמתם עם ההיגדים שלעיל נשאלו המשיבים שתי שאלות על מאפייני המבחן:

1. כמה זמן צריך לדעתך להקצות למבחן סיווג לרמות באנגלית שבוחן הבנת הנקרא, כתיבה,

הבנת הנשמע ודיבור?

כ-79% מהסטודנטים וכ-84% מהסגל סבורים כי למבחן סיווג לרמות באנגלית שבוחן את ארבע מיומנויות השפה יש להקצות בין שעתיים לשלוש שעות. כ-14% מהסטודנטים וכ-14% מהסגל בחרו באפשרות של מבחן באורך שעה.¹¹

2. איזה מסוגי השאלות הבאים חייב להיות במבחן סיווג לרמות באנגלית?

- שאלות שבהן הנבחנים נדרשים לבחור תשובה מבין כמה אפשרויות (שאלות אמריקאיות): כ-79% מהסטודנטים וכ-71% מאנשי הסגל בחרו באפשרות זו.
- שאלות שבהן הנבחנים נדרשים לכתוב: כ-60% מהסטודנטים וכ-83% מאנשי הסגל בחרו באפשרות זו.
- שאלות שבהן הנבחנים נדרשים לדבר: כ-43% מהסטודנטים וכ-56% מאנשי הסגל בחרו באפשרות זו.

¹¹ שאר האפשרויות לאורך המבחן (שעה וחצי, בין 3 ל-4 שעות) נבחרו באחוזים נמוכים מאוד.

במחקר זה בדקנו את התפיסות של סגל אקדמי וסטודנטים ביחס לבחינות ידע באנגלית ובזיקה למבחן הלאל, ובכלל זה מטרות הבחינה, מיומנויות השפה שיש למדוד במסגרתה, מאפייני הבחינה, הפרשנות הניתנת לציונים והשימוש שייעשה בהם. המחקר מספק עדויות ראשוניות על הסיכוי שהשינויים המתוכננים בבחינות המיון באנגלית יתקבלו בהסכמה בקרב הנבחנים והמשתמשים ומתעד את הדמיון והשוני בתפיסות בעלי העניין השונים בבחינה. באופן כללי, מרבית משתתפי המחקר הסכימו שיש צורך בבחינה ותמכו במבנה המתוכנן שלה ובשימוש המיועד בציוניה. על פי רוב נמצאה הלימה בין תפיסות הסגל לתפיסות הסטודנטים, אם כי התמיכה בהיגדים המוצעים הייתה חזקה יותר בקרב חברי הסגל. נוסף על כך, נצפתה שונות בין קבוצות של סטודנטים ביחס להיבטים ספציפיים של הבחינה. באופן כללי, בקרב הסטודנטים הנטייה לתמוך בעצם קיום הבחינה, במבנה המוצע שלה ובשימוש המתוכנן בה הייתה חזקה בקבוצות שלהלן: סטודנטים דוברי עברית לעומת דוברי ערבית, גברים לעומת נשים, תלמידי אוניברסיטה לעומת מכללות, בעלי פטור באנגלית לעומת חסרי פטור, וסטודנטים שמעריכים שיכולותיהם באנגלית עולות על הממוצע לעומת השאר. להלן תיאור עיקרי הממצאים במחקר.

הצורך במבחן סיווג לרמות באנגלית

מהממצאים עולה כי מרבית אנשי הסגל והסטודנטים מסכימים שבוגרי תואר ראשון בישראל צריכים לשלוט היטב באנגלית ושעל המוסדות להשכלה גבוהה ללמד אנגלית במהלך לימודי התואר הראשון. מרביתם גם מסכימים שיש צורך במבחן לסיווג לרמות באנגלית במסגרת הקבלה למוסדות אלו, וזאת בעיקר כדי לקבוע את רמת הידע של המועמדים ללימודים וכדי לשבצם בקורסי שפה באנגלית המתאימים להם ועשויים לקדם את יכולות השפה שלהם. עם זאת, בנוגע לשימוש בציון המבחן כתנאי קבלה ללימודים גבוהים הדעות חלוקות. קרוב לשני שלישי מאנשי הסגל תמכו בטענה שציון במבחן באנגלית העולה על ציון סף צריך להיות תנאי לקבלה ללימודים, ואילו אחוז דומה לזה מקרב הסטודנטים התנגד לשימוש כזה בציונים. ייתכן שסטודנטים אינם רוצים שחוסר שליטתם באנגלית ימנע מהם לרכוש השכלה, וייתכן שהם חושבים שקריטריון הקבלה צריך להתבסס על מיומנויות אחרות או לא להתקיים כלל. כך או כך, סביר שמרבית הנבחנים יתנגדו לשימוש בציון סף במבחן באנגלית בתור דרישת קבלה למוסדות להשכלה גבוהה, ועל כן יש לשקול בזהירות את היתרונות של שימוש כזה לעומת הבעיות וההתנגדויות שהוא צפוי לעורר.

בשאלה מה המבחן צריך לשקף המשיבים לסקר נוטים לפרשנות מבוססת קריטריון ולא לפרשנות מבוססת נורמה. מרבית המשיבים התנגדו להצעה שהציון ישקף את רמת האנגלית בהשוואה לשאר הנבחנים (כמו בבחינה הפסיכומטרית). עם זאת, ייתכן שלא כל המשיבים הבינו את ההבדל בין מתן ציון לפי קריטריון לבין מתן ציון לפי נורמה. בפרשנות מבוססת קריטריון הביצוע במבחן מושווה לסטנדרט כלשהו (לדוגמה, הנבחן

יכול להבין טקסט מידיעי ברמה אקדמית), ואילו בפרשנות מבוססת נורמה הביצוע של הנבחן מושווה לביצוע של שאר הנבחנים (לדוגמה, ביצועי הנבחן טובים יותר מאלו של 70% מהנבחנים במבחן). מרבית המשיבים מחזיקים בדעה שהמבחן לסיווג רמות באנגלית צריך לשקף את רמת האנגלית ביחס לנדרש בלימודי תואר ראשון. אחוז קטן בהרבה של המשיבים תמך בהצעה שהציון במבחן ישקף את רמת האנגלית ביחס לסטנדרטים בינלאומיים של ידע באנגלית. במילים אחרות, הסטודנטים מעדיפים קריטריון מקומי ורלוונטי על פני קריטריון בינלאומי.

סטודנטים שרמת האנגלית שלהם גבוהה (סטודנטים באוניברסיטאות, סטודנטים בעלי פטור וסטודנטים המאמינים שרמת האנגלית שלהם עולה על הממוצע) תמכו במבחן המסתמך על סטנדרטים בינלאומיים של יכולות שפה יותר מסטודנטים מהקבוצות המשלימות (סטודנטים במכללות, סטודנטים ללא פטור וסטודנטים המאמינים שרמת האנגלית שלהם ממוצעת ומטה). ייתכן כי ככל שרמת האנגלית של סטודנטים נמוכה יותר, כך הם ששים פחות להימדד ביחס לקריטריון בינלאומי כיוון שהוא נחשב לקריטריון מחמיר או לכזה שקשה לעמוד בו.

ציוני המיומנויות במבחן הלא מתוכננים לשקף את רמת האנגלית של הנבחנים ביחס לרמות היכולת המתוארות ב־CEFR. מכיוון שמהממצאים עולה שציון המבחן ביחס לסטנדרט בינלאומי יכול לעורר התנגדות בקרב הנבחנים, יש למסור להם את המידע הזה בזהירות. לדוגמה, ייתכן שכדאי להדגיש את הקשר שבין הציון בבחינה לבין רמת המיומנות באנגלית הנדרשת במהלך לימודי התואר, ולהצניע את הזיקה שלו לרמות של ה־CEFR.

המיומנויות הנמדדות

מרבית המשיבים לסקר סבורים שמיומנויות הבנת שפה (כגון קריאת מאמרים והאזנה להרצאות) חשובות ללימודי התואר הראשון יותר ממיומנויות הפקת שפה בכתב או בעל פה. כיום מבחני הסיווג לרמות באנגלית (פרקי אנגלית בפסיכומטרי / אמי"ר / אמיר"ם) כוללים שאלות ברירה ובוחנים מיומנויות בתחום הבנת הנקרא. אחוזים גבוהים מהמשיבים (מעל 80% מהסטודנטים וכ־95% מאנשי הסגל) הסכימו כי יש לבחון את הבנת הנקרא גם במבחן החדש, וכ־70% מהמשיבים תמכו בהוספת מיומנויות הבנת הנשמע לבחינה. בהכללת תחומי הפקת השפה – כתיבה ודיבור – הייתה התמיכה מועטה יותר. רק מחצית מהסטודנטים וכשני שלישים מאנשי הסגל הסכימו שיש לכלול כתיבה במבחן הסיווג לרמות באנגלית. עם זאת, כ־60% מהסטודנטים ויותר מ־80% מאנשי הסגל ציינו שהבחינה חייבת לכלול שאלות שבהן המועמדים נדרשים לכתוב באנגלית. נוסף על כך, כמחצית מכלל המשיבים הסכימו שיש לכלול הערכת דיבור בבחינה. באופן כללי, התמיכה בשילוב כל אחד מארבעת תחומי השפה בבחינה הייתה גבוהה בקרב הסגל יותר מבקרב הסטודנטים.

משתתפי הסקר נשאלו על חשיבותן של מיומנויות שפה ספציפיות ללימודי התואר. שאלה זו לא התייחסה מפורשות לשאלה אילו מיומנויות צריכות להיכלל במבחן החדש, אך אפשר להניח שהמיומנויות החשובות ללימודים ראויות להיכלל בבחינה, בהסתמך על כך שמרבית המשיבים תמכו בעצם קיומו של מבחן סיווג לרמות המודד מיומנויות הדרושות לתואר.

הממצאים מראים הסכמה בין הסגל לסטודנטים ביחס לסדר חשיבות מיומנויות הקריאה בתואר הראשון. נוסף על כך, כל חמש מיומנויות הקריאה הנמדדות בהלאל דורגו בששת המקומות הגבוהים בקרב הסטודנטים, ושלוש מהן דורגו בחמשת המקומות הגבוהים בקרב הסגל.

גם בנוגע למיומנויות בתחום השמיעה נרשמה הלימה בין מדרג המיומנויות של הסטודנטים ושל הסגל. המיומנות ששתי הקבוצות קבעו שהיא החשובה ביותר ללימודים היא מיומנות הנמדדת במבחן הלא (זיהוי הרעיון או הנושא העיקרי בשיחה או בהרצאה). לעומת זאת, מיומנויות אחרות הנמדדות במבחן לא דורגו כבעלות חשיבות רבה ללימודים, ואילו מיומנויות שאינן נמדדות בבחינה דורגו כבעלות חשיבות כזו.

ממצאי הסקר עולה שמדרג חשיבות מיומנויות הכתיבה ללימודי התואר הראשון אינו מתואם ביותר עם המיומנויות המתוכננות להיבדק במבחן הלא. אומנם המיומנות החשובה ביותר בעיני הסגל והסטודנטים היא מיומנות הנמדדת בהלאל (כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב), אך שתי המיומנויות האחרות הנמדדות בבחינה לא דורגו במקום גבוה בשתי הקבוצות. נוסף על כך, ההסכמה על מדרג החשיבות של מיומנויות הכתיבה בין הסגל והסטודנטים הייתה מועטה.

לבסוף, נצפתה הסכמה בינונית לגבי מדרג מיומנויות הדיבור החשובות לתואר: שתי הקבוצות הסכימו שהמיומנות החשובה ביותר היא היכולת לתקשר היטב בדיונים.

ממצאים אלו מובילים לכמה מסקנות. ראשית, מיומנויות הקריאה הנמדדות במבחן המתוכנן תואמות לנדרש בעיני הסגל והסטודנטים. שנית, לגבי חשיבותן של כמה ממיומנויות השמיעה והכתיבה אין הסכמה בין הסגל והסטודנטים, וכן בין בעלי העניין לבין מפתחי מבחן הלא. על כן רצוי להסביר לנוגעים בדבר מדוע המיומנויות הנמדדות בתחומים אלו חשובות, ובעתיד אפשר לשלב בבחינה גם מיומנויות אחרות בתחומים אלו מקרב אלו החשובות ללימודים בעיני משתתפי הסקר. שלישית, בשלב זה נראה שההחלטה להשאיר את תחום הדיבור לגרסה השנייה של מבחן הלא היא נכונה. כאשר יוחלט לשלב תחום זה בבחינה, יהיה צורך להתחשב בדירוג המיומנויות הכלולות בו על פי הרלוונטיות שלהן ללימודי התואר הראשון כפי שהיא עולה מהמחקר.

למעלה משני שלישים מהמשיבים מסכימים כי הציין במבחן הסיווג צריך להיות שקלול של כל ארבעת תחומי השפה. עם זאת, מהראיונות עם חברי הסגל עולה גם תמיכה בצייון של כל תחום בנפרד, כלומר, מבחינת הסגל יש ערך לפירוק הציין לרכיבים של ארבעת תחומי השפה. נראה שהסטודנטים רואים במבחן כלי מיון, ואילו חברי הסגל רואים בו כלי דיאגנוסטי שימש לבניית קורסי שפה וישקף את התקדמות הסטודנטים. ואולם, הסגל סבור גם שאין זה מעשי להתחשב בכל מיומנות בנפרד בעת בניית קורסים באנגלית במוסדות להשכלה גבוהה, ולכן סביר להניח שהסטודנטים ימוינו לקורסים על סמך ציון משוקלל של כל ארבעת תחומי השפה.

נצפתה שונות רבה בין המשיבים לסקר ביחס לממדים שעל בסיסם יש לקבוע את הציין בתחומי השפה. לדוגמה, כמחצית מחברי הסגל חשבו שיש להוריד נקודות על כתיבה בשפה דלה ומצומצמת, אך בקרב הסטודנטים היה דפוס התגובות אחר: שליש הסכימו, שליש התנגדו ושליש היו נייטרליים. כמחצית מחברי הסגל תמכו בהורדת ציון על כתיבה בשפה לא תקינה לעומת שליש מהסטודנטים שתמכו בכך ויותר מ-40% שהתנגדו. עוד ממצא הראה שכ-55% מהסגל וכ-45% מהסטודנטים תומכים בהורדת נקודות על חיבור קצר מהאורך הנדרש. בהינתן אחוזי התמיכה של המשיבים בהכללת תחום הכתיבה בבחינה, אפשר להסיק שכמעט כל מי שחושב שיש לכלול כתיבה בבחינה חושב שיש להוריד נקודות על כתיבת חיבור קצר מהנדרש. מרבית המשיבים בכל קבוצה תמכו בהורדת נקודות על דיבור בשפה לא תקינה. עם זאת, פחות ממחצית אנשי הסגל תמכו בהורדת נקודות על דיבור בשפה דלה ומצומצמת, ובקרב הסטודנטים היו הדעות חלוקות: שליש הסכימו, שליש התנגדו ושליש היו נייטרליים.

הממצאים מראים שיש הסכמה רחבה יחסית על כך שהציין צריך להיות שקלול של כל תחומי השפה, אך יש מחלוקת לגבי הגורמים שצריכים להוביל לפגיעה בציין. נראה שהסטודנטים מעדיפים שהציין לא ייפגע בשל שיקולים של תקניות לשונית ושל עושר שפתי במיומנויות הפקה (כתיבה ודיבור). נטייה זו תואמת לתפיסה שלפיה בעולם דיגיטלי חשיבות היכולת הדקדוקית מועטה (לדוגמה, בזכות תיקון שגיאות אוטומטי במעבדי תמלילים). את השפעתן של שגיאות בדקדוק ושפה דלה על הציין יהיה צורך לשקף במחווה להערכת מטלת הכתיבה בבחינה.

מאפייני הבחינה

כמחצית מהסטודנטים וכ-60% מהסגל חשבו שאת המבחן יש להעביר באופן ממוחשב. כמחצית מהמשיבים חשבו שהמבחן צריך להיות אדפטיבי. בשאלה זו היה אחוז גבוה של משיבים נייטרליים ("אין לי עמדה בנושא"), וייתכן שחלק ניכר מהמשיבים לא הבינו את ההסבר שניתן בסקר לגבי בחינות אדפטיביות.

נוסף על כך, מרבית המשיבים חשבו שאורך המבחן צריך להיות בין שעתיים לשלוש ושעליו לכלול שאלות ברירה (אמריקאיות). מבחינת סוגי הפריטים במבחן, הסגל העדיף שאלות שבהן הנבחנים נדרשים לכתוב, ואילו הסטודנטים העדיפו שאלות סגורות.

על פי תוצאות הסקר נראה שמבנה הבחינה המתוכנן תואם את ציפיות בעלי העניין. אם כן, אפשר להסיק שמבחינת סוגי הפריטים, אופן העברתם ואורך הבחינה לא תהיה התנגדות מצד הציבור לבחינה המתוכננת.

הבדלים בין קבוצות אוכלוסייה

באופן כללי, נראה שיש דמיון בין תפיסותיהם של סטודנטים דוברי עברית לתפיסותיהם של סטודנטים בעלי פטור באנגלית ושל סטודנטים המעריכים שיכולותיהם באנגלית עולות על הממוצע, ופעמים רבות גם של סטודנטים באוניברסיטאות. דפוסי המענה של קבוצות אלו מצביעים על כך שהן רואות באנגלית כלי שימושי בהשכלה הגבוהה ובחיים בכלל. פעמים רבות תאמו התפיסות של קבוצות אלו את תפיסות הסגל האקדמי. ככל הנראה, חברי הסגל רואים בלימוד אנגלית כלי הכרחי למיצוי הפוטנציאל האקדמי. לעומתם, סטודנטים אשר רמת האנגלית שלהם נמוכה יחסית רואים בלימוד אנגלית מכשול שצריך לעבור כדי לסיים את הלימודים. המחקר מראה שיש הבדלים בתפיסות של קבוצות באוכלוסיית הסטודנטים ביחס לצורך בלימודי האנגלית, לצורך בבחינת מיון באנגלית ולמאפייני הבחינה. באופן כללי, יש באוכלוסייה קבוצות הנוטות לתמוך בקיום הבחינה במבנה המתוכנן יותר מאחרות.

באופן גורף, בקרב סטודנטים דוברי עברית הייתה התמיכה בבחינה רבה מבקרב דוברי ערבית, וכך גם בקרב גברים לעומת נשים, בקרב סטודנטים באוניברסיטאות לעומת סטודנטים במכללות, בקרב בעלי פטור באנגלית לעומת חסרי פטור, ובקרב סטודנטים שמעריכים שיכולותיהם באנגלית עולות על הממוצע לעומת אלו המעריכים שיכולותיהם ממוצעות ומטה. הפילוח היחיד שבו לא נמצא הבדל בין הקבוצות היה השתתפות בקורס אקדמי באנגלית (זוהי תת-קבוצה של מקבלי פטור באנגלית). נראה שהשתתפות בקורס כזה לא השפיעה על תפיסות הסטודנטים באופן מהותי.

אפשר לשער שההבדלים הנצפים נובעים מהלימה בין מידת השליטה של הסטודנט באנגלית לבין התפיסה שלפיה אנגלית חשובה ללימודים. סביר שסטודנטים ששליטתם באנגלית טובה, כמו גם אלו שקיבלו פטור ואלו שעל פי הדיווח העצמי שלהם יכולותיהם בתחומי השפה עולות על הממוצע, יראו באנגלית כלי חשוב ללימודים ויחשבו שיש לבחון את המועמדים ולסננם על פי יכולתם בשפה זו. סביר גם שיתמכו בהטמעת מאפיינים המעלים את רמת הקושי של המבחן (הורדת נקודות על שפה דלה, השוואה לסטנדרט בינלאומי) כיוון שאלו מעלים את סיכוייהם להצליח על חשבון אלו ששליטתם בשפה טובה פחות. במילים אחרות, נראה שחלק מתמיכתם במבחן נובע מהתועלת האישית שהם עשויים להפיק ממנו.

ההבדלים בשליטה בתחומי השפה יכולים להסביר רבים מההבדלים שנצפו בפילוחים לפי משתני רקע. לדוגמה, 38% מדוברי העברית דיווחו שקיבלו פטור באנגלית לעומת 16% בקרב דוברי הערבית, והבדל זה יכול להסביר מדוע התמיכה בקיום הבחינה חזקה יותר בקרב דוברי העברית. כמו כן, 44% מהנשים דיווחו ששליטתן בתחומי השפה באנגלית גבוהה מהממוצע לעומת 61% מהגברים שדיווחו על כך. שוב, ממצא כזה יכול להסביר מדוע התמיכה בבחינה קשה יותר הייתה גבוהה יותר בקרב הגברים.

נספח 1 – מתווה ראיונות אנשי מפתח

מכתב מקדים במייל:

בימים אלו אנו שוקדים במרכז הארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ו) על פיתוח מבחן חדש להשמה לרמות לימוד באנגלית במוסדות להשכלה גבוהה. מבחן זה אמור, בבוא הזמן, להחליף את המבחנים הקיימים (פרקי אנגלית בפסיכומטרי, אמיר"ר ואמיר"ם).

כחלק מתהליך פיתוח המבחן אנו מעוניינים ללמוד על תפיסותיהם של בעלי עניין לגבי אנגלית כשפה זרה בלימודי התואר הראשון וכן לגבי תהליך המיון לרמות ידע באנגלית.

אנו מבקשים לקבוע איתך זמן לראיון כדי ללמוד על תפיסותיך בנושאים אלו. דעתך חשובה לנו מאוד והיא תסייע בפיתוח ועיצוב המבחן.

נודה לך מאוד אם תוכל/י לכתוב לנו במייל חוזר כמה מועדים אפשריים לראיון טלפוני או פנים-אל-פנים. משך הראיון – כשעה.

המידע שייאסף ישמש אותנו לצרכי מחקר ופיתוח המבחן בלבד, ולא ייעשה בו כל שימוש אחר ולא יופיעו פרטים מזהים של המראיינים.

תודה מראש על שיתוף הפעולה,

צוות מאל"ו

פתיחה לראיון:

קודם כל, תודה רבה שהסכמת להיפגש איתנו. כמו שכתבנו במייל, אנחנו במאל"ו מפתחים כרגע מבחן חדש להשמה לרמות לימוד באנגלית במוסדות להשכלה גבוהה, וכחלק מתהליך הפיתוח אנחנו רוצים ללמוד על תפיסות לגבי נושא האנגלית בלימודי התואר הראשון, וכן לגבי תהליך המיון לרמות ידע באנגלית. אנחנו מראיינים אנשי סגל בכירים במוסדות להשכלה גבוהה (לא בהכרח כאלה שקשורים ללימודי אנגלית). כשנדבר על "סטודנטים" הכוונה לסטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטאות, במכללות, ובמכללות להוראה – כלומר מועמדים לתואר ראשון, וכאלה שכבר התחילו בלימודים אקדמיים. רצוי לא להתמקד בסטודנטים בחוג מסויים אלא לדמיין דמות של סטודנט כללי- מעבר לחוגי הלימוד השונים.

לפני שנתחיל, אני רוצה לבקש את אישורך להקליט את השיחה, כדי לא לאבד אינפורמציה שנאמרת בראיון. כמובן שכל מה שנאמר כאן ישמש אותנו רק לצרכי המחקר והפיתוח של המבחן החדש.

שאלות ראיין אנשי מפתח:

- ספר/י לנו בקצרה מה תפקידך.
- האם יש לך ניסיון בהוראת אנגלית? אם כן – איזה ניסיון?
- איך לדעתך צריך להיראות מערך האנגלית בלימודי התואר הראשון – מבחינת המיון, ההוראה, ונקודת הסיום של תהליך הוראת האנגלית?
לתשומת לב המראיינת: אם לא עונה על כל התחומים אז לשאול ספציפית על התחומים אליהם לא התייחס/ה: איך לדעתך צריך להיראות המיון לרמות ידע באנגלית, מערך הוראת האנגלית, נקודת הסיום של תהליך הוראת האנגלית בלימודי התואר הראשון?
- אילו יכולות באנגלית נחוצות ורלוונטיות לדעתך להצלחה בלימודים בתואר ראשון?
פרומפט כללי: אילו מיומנויות שפה זרה דרושות לסטודנט כדי להצליח בתואר הראשון? מה הסטודנט צריך להיות מסוגל לעשות מבחינת הקריאה, הכתיבה השמיעה והדיבור באנגלית כדי לסיים את התואר בהצלחה? אילו משימות שדורשות ידע באנגלית עשויים תלמידי תואר ראשון להיות מסוגלים לבצע כדי לסיים את התואר בהצלחה?
פרומפטים ספציפיים אם נתקעים ממש: למשל, האם כדי לסיים את התואר בהצלחה, סטודנט לתואר ראשון צריך להיות מסוגל להבין הרצאה באנגלית? לקרוא להבין טקסט באנגלית? איזה סוג של טקסטים סטודנטים לתואר ראשון אמורים להיות מסוגלים לקרוא באנגלית – מאמרים אקדמיים, טקסטבוק, כדי לסיים את התואר בהצלחה?
האם כדי לסיים את התואר בהצלחה, סטודנט צריך להיות מסוגל להתבטא בכתב באנגלית, למשל לכתוב עבודה אקדמית, להתכתב באימייל?
האם כדי לסיים את התואר בהצלחה, סטודנט לתואר ראשון צריך להיות מסוגל להתבטא בעל-פה באנגלית, למשל לנהל שיחה בתחום המקצועי, להעביר פרזנטציה?
- מבין היכולות האלה באנגלית (קריאה, כתיבה, דיבור, שמיעה), אילו יכולות הן הכרחיות לדעתך על מנת שסטודנטים לתואר ראשון יסיימו את הלימודים בהצלחה?
- האם לדעתך יש הבדלים ביכולות הנדרשות באנגלית מסטודנטים לתואר ראשון הלומדים במוסדות שונים – אוניברסיטאות, מכללות, מכללות להוראה?
- האם יש הבדלים ביכולות הנדרשות באנגלית מסטודנטים לתואר ראשון בחוגים או בפקולטות שונות? או האם ישנם הבדלים ברמת האנגלית שסטודנטים בחוגים או בפקולטות שונות צריכים כדי להצליח בלימודים?
- לדעתך, בתחילת הלימודים לתואר ראשון, האם רמת האנגלית של הסטודנטים מספקת כדי להצליח בלימודי התואר? והאם בסיום הלימודים רמת האנגלית של הסטודנטים מספקת?

- האם לדעתך יש צורך במבחן ארצי אחיד לצורך סיווג רמת הידע באנגלית של הסטודנטים בקבלה ללימודים?
- הסבר אם צריך: אולי לא צריך מבחן ארצי אלא כל מוסד יעשה את המיון כראות עיניו.
- מה לדעתך צריך לבדוק במבחן מיון לרמות באנגלית במוסדות להשכלה גבוהה?
- האם לדעתך צריך ללמד אנגלית במוסדות להשכלה גבוהה בלימודי התואר הראשון? מדוע יש או אין צורך בלימודי אנגלית, לדעתך?
- מה בעיניך המטרה של קורסי האנגלית במוסדות להשכלה גבוהה בתואר ראשון?
- אילו מיומנויות שפה צריך ללמד לדעתך בקורסים באנגלית לתלמידי תואר ראשון במוסדות להשכלה גבוהה?
- מה דעתך על כך שהאנגלית היא תנאי הכרחי לסיום וקבלת התואר הראשון? ועל כך שיש מוסדות שלא מקבלים ללימודי תואר ראשון אם רמת האנגלית נמוכה מנקודת חתך מסוימת?
- כיצד לדעתך צריכים המוסדות להשתמש בציוני מבחן האנגלית?

נספח 2 – סקרים לדוגמה

קישור לסקר סטודנטיות בעברית

<https://forms.gle/RFD6ZvgE8dNhWQoy6>

קישור לסקר סגל באנגלית

<https://forms.gle/bcmGpBwevgHigtUR7>

תחום שפה	מיומנות
קריאה	הבחנה בין עמדת מחבר המאמר ועמדות של אחרים
קריאה	הבנה ומילוי של הוראות כתובות
קריאה	הבנת מטבעות לשון בהתכתבויות לא פורמליות
קריאה	הבנת מידע שאינו כתוב מפורשות
קריאה	הבנת תכתובת ודוחות מקצועיים בתחום הלימודים של הקורא
קריאה	הכרת המבנה של טקסטים אקדמיים ושימוש בידע זה להתמצאות בטקסט
קריאה	הסקת המשמעות של מילה מההקשר
קריאה	זיהוי העמדה או המטרה של מחבר הטקסט
קריאה	זיהוי הרעיונות המרכזיים בחלקים שונים בטקסט
קריאה	זיהוי סוגות של טקסטים (מאמר דעה, מאמר מחקרי, וכו')
קריאה	זיהוי רעיונות שהמחבר מצטט ממקורות אחרים, והבנת הסיבה לציטוט
קריאה	זיהוי רעיונות תומכים, פרטים ודוגמאות בטקסט, וזיהוי הקשר שלהם לרעיונות המרכזיים
קריאה	יצירת סינתזה של מידע ורעיונות המובאים בטקסטים שונים
קריאה	קריאת טקסט ברפרוף כדי לקבוע אם יש טעם לקרוא אותו בעיון
כתיבה	התאמת סגנון הכתיבה להקשר (דואל לעמית, מכתב מלווה לקורות חיים וכו')
כתיבה	יכולת לסכם באנגלית מאמרים לעבודה שיש לכתוב באנגלית
כתיבה	כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב
כתיבה	כתיבת טקסט למטרה מוגדרת (למשל, שכנוע או העברת מידע)
כתיבה	כתיבת טקסטים אקדמיים ארוכים (עבודה, מאמר מחקרי, דוח מעבדה, מצגת, חיבור אישי וכו')
כתיבה	כתיבת טקסטים קצרים (באורך שבין 100 ל-250 מילים)
כתיבה	ניסוח מחדש של רעיון
שמיעה	הבנת הוראות והודעות הניתנות בעל פה
שמיעה	הבנת מבטאים שונים
שמיעה	הבנת מידע שלא נאמר מפורשות
שמיעה	זיהוי המבנה הכללי של הרצאה
שמיעה	זיהוי הרעיון או הנושא המרכזי בשיחה או בהרצאה
שמיעה	זיהוי מטרת הדובר (לשכנע, להעביר מידע, וכו')
שמיעה	זיהוי מרכיבים של שיחה או הרצאה (דוגמאות, הגדרות, עובדות, דעות וכו')
שמיעה	יכולת לעקוב אחר דיונים בפגישות מקצועיות או בכיתה
דיבור	השתתפות בשיחות ממושכות על מגוון נושאים ובמגוון מצבים, במשלב מתאים (למשל, שימוש בשפה רשמית או בלתי רשמית)
דיבור	התאמת סגנון הדיבור להקשר
דיבור	יכולת להרצות על נושאים מתחום הלימודים
דיבור	יכולת לענות על שאלות מהקהל לאחר העברת הרצאה
דיבור	יכולת לשאול שאלות הבהרה בהרצאות
דיבור	יכולת לתקשר היטב בדיונים

נספח 4 – פנייה בדוא"ל עם תיאור המחקר ועם קישורים לסקרים – סטודנטים

Dear Head of English Department,

As you may know, in December 2019 the Council for Higher Education (MALAG) made some decisions with regard to the teaching of English in all institutions of higher education in Israel. These decisions have implications for all involved – students, teachers, administrators and assessment personnel. The National Institute for Testing and Evaluation (NITE), together with the Division of Languages at Tel Aviv University, are conducting a large-scale survey to better understand stakeholders' attitudes towards the learning, teaching and testing of English in higher education.

We need your help in the dissemination of the survey. Would it be possible for you to **send the links (see below), with the accompanying text in three languages**, to the mailing lists of **all students at your institution**? If your administration requires any assurances with regard to the authenticity or content of the survey, we will be glad to respond.

We greatly appreciate any assistance you can provide. The results of the survey will be made available to each institution that participates.

Thanking you in advance,

The research team

TEXT TO BE E-MAILED TO YOUR STUDENT MAILING LISTS:

بعد النصّ العبريّ يظهر نصّ بالعربيّة ونصّ بالإنجليزية .

The Hebrew text is followed by text in Arabic and English.

שלום רב,

בשנים הבאות, בעקבות החלטות שקיבלה המועצה להשכלה גבוהה, צפויים שינויים באופני הלימוד, ההוראה וההערכה של השפה האנגלית בכל המוסדות להשכלה גבוהה בארץ. שינויים אלה ישפיעו על הסטודנטים ועל הסגל האקדמי והמנהלי במוסדות.

המרכז הארצי לבחינות ולהערכה www.nite.org.il והיחידה ללימודי שפות באוניברסיטת תל אביב עורכים סקר כדי להבין את עמדות כל בעלי העניין בנושא זה. השתתפות בסקר והבעת דעה יכולים להשפיע על המבנה והתוכן של קורסים ומבחנים באנגלית בשנים הקרובות.

אנו מודים לכם מאד על הנכונות להשתתף בסקר!

קישור לסטודנטיות (מנוסח בלשון נקבה): <https://forms.gle/A9CRxqtnD3zgE5waA>

קישור לסטודנטים (מנוסח בלשון זכר): <https://forms.gle/ViwNrREKrfTEbNzJ6>

تحية طيبة،

في السنوات القادمة، وعلى أثر قرارات اتخذها مجلس التعليم العالي، يتوقع حصول تغييرات في طرق دراسة، تعليم وتقييم اللغة الإنجليزية في جميع مؤسسات التعليم العالي في البلاد. ستؤثر هذه التغييرات على الطلاب وعلى الطاقم الأكاديمي والإداري في المؤسسات.

المركز القطري للامتحانات والتقييم www.nite.org.il ووحدة دراسة اللغات في جامعة تل-أبيب يقومان بإجراء استطلاع لفهم مواقف كل من يهمهم الأمر بهذا الموضوع. المشاركة بالاستطلاع والتعبير عن الرأي من خلاله يمكن أن تؤثر على مبنى ومضمون دورات وامتحانات الإنجليزية في السنوات القادمة.

نشكركم جزيل الشكر على مشاركتكم بالاستطلاع!

<https://forms.gle/WGHHDtnei6DBkvb7>: رابط للطالبات (بصيغة المؤنث):

<https://forms.gle/MNDQnQpD4psXVBr9A>: رابط للطلاب (بصيغة المذكر):

Hello,

In the coming years, as a result of decisions made by the Council for Higher Education, changes will be made in the way English is studied, taught and assessed at all institutions of higher learning in Israel. These changes will affect students, staff and administrative personnel.

The National Institution for Testing and Evaluation www.nite.org.il and the Division of Languages at Tel Aviv University are conducting a survey to understand the positions of all stakeholders. Participating in the survey and expressing your opinion can influence the structure and content of English courses and tests in the coming years.

We thank you very much for your willingness to participate!

Link for **students**: <https://forms.gle/KVbwu5dJs3USAhiB9>

נספח 5 – פנייה בדוא"ל עם תיאור המחקר ועם קישורים לסקרים – סגל

Dear Head of English Department,

As you may know, in December 2019 the Council for Higher Education (MALAG) made some decisions with regard to the teaching of English in all institutions of higher education in Israel. These decisions have implications for all involved – students, teachers, administrators and assessment personnel. The National Institute for Testing and Evaluation (NITE), together with the Division of Languages at Tel Aviv University, are conducting a large-scale survey to better understand stakeholders' attitudes towards the learning, teaching and testing of English in higher education.

We need your help in the dissemination of the survey. Would it be possible for you to **send the links (see below), with the accompanying text in three languages**, to the mailing lists of **all staff at your institution**? If your administration requires any assurances with regard to the authenticity or content of the survey, we will be glad to respond.

We greatly appreciate any assistance you can provide. The results of the survey will be made available to each institution that participates.

Thanking you in advance,

The research team

TEXT TO BE E-MAILED TO YOUR STAFF MAILING LISTS:

بعد النصّ العبري يظهر نص بالعربيّة ونص بالإنجليزية .

The Hebrew text is followed by text in Arabic and English.

שלום רב,

בשנים הבאות, בעקבות החלטות שקיבלה המועצה להשכלה גבוהה, צפויים שינויים באופני הלימוד, ההוראה וההערכה של השפה האנגלית בכל המוסדות להשכלה גבוהה בארץ. שינויים אלה ישפיעו על הסטודנטים ועל הסגל האקדמי והמנהלי במוסדות.

המרכז הארצי לבחינות ולהערכה www.nite.org.il והיחידה ללימודי שפות באוניברסיטת תל אביב עורכים סקר כדי להבין את עמדות כל בעלי העניין בנושא זה. השתתפות בסקר והבעת דעה יכולים להשפיע על המבנה והתוכן של קורסים ומבחנים באנגלית בשנים הקרובות.

אנו מודים לכם מאד על הנכונות להשתתף בסקר!

קישור לנשות סגל (מנוסח בלשון נקבה): <https://forms.gle/DxoxdaJ8GcQxkFsv6>

קישור לאנשי סגל (מנוסח בלשון זכר): <https://forms.gle/VNbpocnCX1cy8r356>

تحية طيبة،

في السنوات القادمة، وعلى أثر قرارات اتخذها مجلس التعليم العالي، يتوقع حصول تغييرات في طرق دراسة، تعليم وتقييم اللغة الإنجليزية في جميع مؤسسات التعليم العالي في البلاد. ستؤثر هذه التغييرات على الطلاب وعلى الطاقم الأكاديمي والإداري في المؤسسات.

المركز القطري لامتحانات والتقييم www.nite.org.il ووحدة دراسة اللغات في جامعة تل-أبيب يقومان بإجراء استطلاع لفهم مواقف كل من يهمهم الأمر بهذا الموضوع. المشاركة بالاستطلاع والتعبير عن الرأي من خلاله يمكن أن تؤثر على مبنى ومضمون دورات وامتحانات الإنجليزية في السنوات القادمة.

نشكركم جزيل الشكر على مشاركتكم بالاستطلاع!

[رابط للطاقم \(بصيغة المؤنث\): https://forms.gle/AaXAHj3YFob6sMfN7](https://forms.gle/AaXAHj3YFob6sMfN7)

[رابط للطاقم \(بصيغة المذكر\): https://forms.gle/Zro2YsKujEFQTidp8](https://forms.gle/Zro2YsKujEFQTidp8)

Hello,

In the coming years, as a result of decisions made by the Council for Higher Education, changes will be made in the way English is studied, taught and assessed at all institutions of higher learning in Israel. These changes will affect students, staff and administrative personnel.

The National Institution for Testing and Evaluation www.nite.org.il and the Division of Languages at Tel Aviv University are conducting a survey to understand the positions of all stakeholders. Participating in the survey and expressing your opinion can influence the structure and content of English courses and tests in the coming years.

We thank you very much for your willingness to participate!

Link for staff: <https://forms.gle/YfhHejVVEUD3dr2i8>

טבלה 1. התפלגות אנשי הסגל שהשיבו לסקר לפי פילוחים

%	N		
100	738	כללי	
85	629	עברית	שפה
14	100	אנגלית	
1	9	ערבית	
57	418	נשים	מגדר
43	320	גברים	
48	356	מכללה	מוסד לימוד
48	356	אוניברסיטה	
59	433	לא מלמד/ת	מלמד/ת אנגלית לפטור
17	129	מלמד/ת	
59	433	לא מלמד/ת	מלמד/ת קורס אקדמי באנגלית
20	151	מלמד/ת	

טבלה 2. התפלגות הסטודנטים שהשיבו לסקר לפי פילוחים

%	N		
100	7,296		כללי
19.2	1,401	ערבית	שפה
3.7	272	אנגלית	
77.1	5,622	עברית	
59.5	4,338	נשים	מגדר
40.5	2,953	גברים	
49.9	3,635	מכללה	מוסד לימוד
49.5	3,601	אוניברסיטה	
1.0	71	מכינה	לומד לתואר
71.2	5,142	תואר ראשון	
22.0	1,592	תואר שני	
5.0	359	תואר שלישי	
0.8	59	MD	
65.3	4,638	ללא פטור	פטור באנגלית
34.7	2,463	בעלי פטור	
51.2	3,710	לא לומד/ת	קורס אקדמי באנגלית
48.8	3,535	לומד/ת	
57.8	4,204	מעל הממוצע	הערכת הבנת הנקרא באנגלית
42.2	3,077	לא מעל הממוצע	
41.3	3,007	מעל הממוצע	הערכת כתיבה באנגלית
58.7	4,279	לא מעל הממוצע	
60.8	4,424	מעל הממוצע	הערכת הבנת הנשמע באנגלית
39.2	2,851	לא מעל הממוצע	
44.7	3,249	מעל הממוצע	הערכת דיבור באנגלית
55.3	4,029	לא מעל הממוצע	

טבלה 3א. ההפרש בין אחוזי הבוחרים בכל אחת ממימוניות הקריאה במגוון פילוחים

מיומנות	דוברי ערבית לעומת עברית	נשים לעומת גברים	סטודנטים במכללה לעומת אוניברסיטה	בעלי פטור באנגלית לעומת ללא פטור	לומדים קורס באנגלית לעומת לא לומדים	העריכו שיכולתם באנגלית מעל הממוצע לעומת ממוצעת ומטה
זיהוי המרכזיים בחלקים שונים בטקסט	-6%	1%	-9%	9%	7%	5%
זיהוי העמדה או המטרה של מחבר הטקסט	-2%	5%	-5%	1%	-1%	0%
הכרת המבנה של טקסטים אקדמיים ושימוש בידע זה להתמצאות בטקסט	-22%	2%	-3%	1%	6%	2%
זיהוי רעיונות תומכים, פרטים ודוגמאות בטקסט, וזיהוי הקשר שלהם לרעיונות המרכזיים	6%	0%	-2%	0%	3%	3%
זיהוי סוגות של טקסטים (מאמר דעה, מאמר מחקרי, וכו')	6%	5%	7%	-11%	1%	-5%
הבנת מידע שאינו כתוב מפורשות	3%	-2%	0%	2%	-2%	4%
זיהוי רעיונות שהמחבר מצטט ממקורות אחרים, והבנת הסיבה לציטוט	5%	-3%	-2%	-1%	2%	-2%
קריאת טקסט ברפרוף כדי לקבוע אם יש טעם לקרוא אותו בעיון	-40%	-2%	-6%	11%	1%	1%
יצירת סינתזה של מידע ורעיונות המובאים בטקסטים שונים	19%	-2%	-16%	17%	5%	13%
הבנת תכתובת ודוחות מקצועיים בתחום הלימודים של הקורא	-8%	-7%	-12%	11%	2%	6%
הבנה ומילוי של הוראות כתובות	-24%	1%	7%	2%	1%	1%
הבחנה בין עמדת מחבר המאמר ועמדות של אחרים	8%	1%	-3%	-3%	1%	0%
הבנת מטבעות לשון בהתכתביות לא פורמליות	2%	-4%	5%	2%	-4%	4%
הסקת המשמעות של מילה מההקשר	8%	-2%	3%	0%	-7%	2%

* בטבלה מודגשים הפרשים מעל 10%

טבלה 3. הפרש בין אחוזי הבוחרים בכל אחת ממימונויות הכתיבה במגוון פילוחים

מיומנות	דוברי ערבית לעומת עברית	נשים לעומת גברים	סטודנטים במכללה לעומת אוניברסיטה	בעלי פטור באנגלית לעומת ללא פטור	לומדים קורס באנגלית לעומת לא לומדים	העריכו שיכולתם באנגלית מעל הממוצע לעומת ממוצעת ומטה
כתיבת טקסטים קצרים (באורך שבין 100 ל-250 מילים)	-3%	-2%	8%	-10%	-3%	-10%
יכולת לסכם באנגלית מאמרים לעבודה שיש לכתוב באנגלית	8%	12%	3%	-8%	-2%	-4%
כתיבת טקסט למטרה מוגדרת (למשל, שכנוע או העברת מידע)	-20%	-8%	3%	2%	-5%	3%
התאמת סגנון הכתיבה להקשר (דואל לעמית, מכתב מלווה לקורות חיים וכו')	-3%	-5%	3%	1%	3%	3%
כתיבת טקסט בהיר ומאורגן היטב	-30%	-5%	-12%	19%	1%	11%
ניסוח מחדש של רעיון	8%	0%	-1%	0%	1%	0%
כתיבת טקסטים אקדמיים ארוכים (עבודה, מאמר מחקרי, דוח מעבדה, מצגת, חיבור אישי וכו')	3%	2%	-13%	8%	4%	8%

* בטבלה מודגשים הפרשים מעל 10%

טבלה 3. הפרש בין אחוזי הבוחרים בכל אחת ממימוניות השמיעה במגוון פילוחים

מיומנות	דוברי ערבית לעומת עברית	נשים לעומת גברים	סטודנטים במכללה לעומת אוניברסיטה	בעלי פטור באנגלית לעומת ללא פטור	לומדים קורס באנגלית לעומת לא לומדים	העריכו שיכולתם באנגלית מעל הממוצע לעומת ממוצעת ומטה
זיהוי הרעיון או הנושא המרכזי בשיחה או בהרצאה	-6%	2%	-6%	5%	0%	2%
זיהוי מטרת הדובר (לשכנע, להעביר מידע, וכו')	-4%	-2%	7%	-4%	-3%	0%
זיהוי מרכיבים של שיחה או הרצאה (דוגמאות, הגדרות, עובדות, דעות וכו')	-13%	-3%	-1%	5%	1%	4%
הבנת מידע שלא נאמר מפורשות	-3%	-4%	0%	0%	-1%	4%
זיהוי המבנה הכללי של הרצאה	1%	2%	0%	-5%	4%	-6%
יכולת לעקוב אחר דיונים בפגישות מקצועיות או בביתה	-11%	-2%	-13%	15%	1%	9%
הבנת הוראות והודעות הניתנות בעל פה	-20%	3%	-3%	5%	1%	3%
הבנת מבטאים שונים	10%	1%	2%	2%	0%	1%

* בטבלה מודגשים הפרשים מעל 10%

טבלה 3ד. ההפרש בין אחוזי הבוחרים בכל אחת ממיומנויות הדיבור במגוון פילוחים

מיומנות	דוברי ערבית לעומת עברית	נשים לעומת גברים	סטודנטים במכללה לעומת אוניברסיטה	בעלי פטור באנגלית לעומת ללא פטור	לומדים קורס באנגלית לעומת לא לומדים	העריכו שיכולתם באנגלית מעל הממוצע לעומת ממוצעת ומטה
יכולת להרצות על נושאים מתחום הלימודים	-11%	2%	-12%	7%	2%	5%
יכולת לענות על שאלות מהקהל לאחר העברת הרצאה	6%	3%	2%	-4%	1%	-1%
יכולת לתקשר היטב בדיונים	-1%	-2%	-1%	3%	-2%	4%
יכולת לשאול שאלות הבהרה בהרצאות	6%	-1%	-5%	8%	3%	3%
השתתפות בשיחות ממושכות על מגוון נושאים ובמגוון מצבים, במשלב מתאים	-8%	0%	2%	-2%	-1%	2%
התאמת סגנון הדיבור להקשר	4%	0%	5%	-3%	0%	-1%

* בטבלה מודגשים הפרשים מעל 10%

טבלה 4. אחוזי ההסכמה עם היגדים הנוגעים לאנגלית בהשכלה הגבוהה

אין חשיבות מיוחדת ללמידת אנגלית במהלך התואר		במוסדות להשכלה גבוהה יש ללמוד אנגלית במהלך התואר הראשון		על בוגר תואר ראשון בישראל לשלוט היטב באנגלית		היגדים	
מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	משתני רקע	
17	66	67	13	79	8	כללי	
25	58	68	16	69	15	ערבית	שפה
15	67	66	13	81	6	עברית	
18	63	67	14	76	9	נשים	מגדר
14	69	66	12	84	6	גברים	
22	57	66	14	70	11	מכללה	מוסד לימוד
12	74	67	12	88	5	אוניברסיטה	
21	60	67	14	72	10	ללא פטור	פטור באנגלית
9	77	67	10	92	3	בעלי פטור	
20	63	65	14	76	9	לא לומד/ת	קורס אקדמי באנגלית
14	69	69	12	82	6	לומד/ת	
10	75	71	10	90	3	מעל הממוצע	הערכת קריאה באנגלית
26	53	61	17	64	13	ממוצע ומטה	
11	74	70	9	88	4	מעל הממוצע	הערכת שמיעה באנגלית
26	54	61	19	66	13	ממוצע ומטה	
10	76	71	9	91	3	מעל הממוצע	הערכת דיבור באנגלית
22	57	63	16	69	11	ממוצע ומטה	
11	76	70	10	90	3	מעל הממוצע	הערכת כתיבה באנגלית
21	59	64	15	71	11	ממוצע ומטה	

טבלה 5. אחוזי ההסכמה עם היגדים הנוגעים לפרשנות הציון במבחן הסיווג

הציון במבחן סיווג לרמות באנגלית צריך לשקף את רמת האנגלית של הנבחן בהשוואה לכל שאר הנבחנים באותו מבחן		הציון במבחן סיווג לרמות באנגלית צריך לשקף את רמת האנגלית של הנבחן ביחס לסטנדרטים בין-לאומיים של ידע באנגלית		הציון במבחן סיווג לרמות באנגלית צריך לשקף את רמת האנגלית של הנבחן ביחס לרמת האנגלית הנדרשת ללימודים בתואר הראשון		היגדים	
מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	משתני רקע	
24	61	40	40	71	15	כללי	
36	46	41	34	54	28	ערבית	שפה
21	66	38	43	75	12	עברית	
23	63	33	47	69	17	נשים	מגדר
26	58	50	30	74	12	גברים	
23	62	31	49	64	20	מכללה	מוסד לימוד
25	60	48	31	78	10	אוניברסיטה	
25	60	32	48	65	19	ללא פטור	פטור באנגלית
22	63	56	24	85	7	בעלי פטור	
24	62	37	42	71	15	לא לומד/ת	קורס אקדמי באנגלית
24	60	43	37	72	14	לומד/ת	
25	60	50	29	80	8	מעל הממוצע	הערכת קריאה באנגלית
23	63	26	55	59	24	ממוצע ומטה	
25	60	48	30	78	10	מעל הממוצע	הערכת שמיעה באנגלית
23	63	26	55	61	22	ממוצע ומטה	
25	60	50	27	79	8	מעל הממוצע	הערכת דיבור באנגלית
23	62	31	51	65	20	ממוצע ומטה	
25	59	53	26	80	8	מעל הממוצע	הערכת כתיבה באנגלית
23	63	30	50	65	19	ממוצע ומטה	

טבלה 6. אחוזי ההסכמה עם היגדים בנושא השימוש בציון של מבחן הסיווג

הציון הקובע את הסיווג לרמות אנגלית צריך להיות שקלול של כל ארבע המיומנויות (הבנת הנקרא, כתיבה, הבנת הנשמע ודיבור)		אחת מדרישות הקבלה לתואר ראשון צריכה להיות עמידה בציון סף במבחן סיווג לרמות באנגלית		כדי לקבוע מהי רמת הידע באנגלית של המועמדים ללימודים, מוסדות הלימוד צריכים להשתמש במבחן סיווג לרמות באנגלית		חלק מתהליך הקבלה ללימודים בתואר הראשון צריך להיות סיווג המועמדים לרמות ידע באנגלית, כדי שישתתפו בקורסי אנגלית המתאימים לרמתם		היגדים	
מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	משתני רקע	
64	19	38	44	63	17	67	18	כללי	
62	20	33	53	54	24	53	30	ערבית	שפה
63	19	39	42	66	16	69	16	עברית	
63	19	35	46	62	18	65	19	נשים	מגדר
65	19	42	40	65	16	69	17	גברים	
62	20	33	51	60	20	61	22	מכללה	מוסד לימוד
66	17	43	37	67	14	72	14	אוניברסיטה	
61	21	31	51	57	22	61	22	ללא פטור	פטור באנגלית
70	15	51	29	75	9	77	10	בעלי פטור	
62	20	36	46	63	19	66	20	לא לומד/ת	קורס אקדמי באנגלית
65	17	39	41	64	16	68	16	לומד/ת	
70	15	46	35	70	12	73	13	מעל הממוצע	הערכת קריאה באנגלית
56	24	26	56	55	24	58	25	ממוצע ומטה	
70	15	44	36	70	12	72	13	מעל הממוצע	הערכת שמיעה באנגלית
55	24	28	55	54	25	58	25	ממוצע ומטה	
73	14	47	34	71	12	74	13	מעל הממוצע	הערכת דיבור באנגלית
56	23	30	52	58	21	61	22	ממוצע ומטה	
72	13	48	33	71	11	74	12	מעל הממוצע	הערכת כתיבה באנגלית
58	23	30	51	58	22	62	22	ממוצע ומטה	

טבלה 7. אחוזי ההסכמה עם היגדים לגבי התחומים שיש לבחון במבחן הסיווג

במבחן סיווג לרמות באנגלית יש לבחון דיבור		במבחן סיווג לרמות הבנת הנשמע		במבחן סיווג לרמות באנגלית יש לבחון כתיבה		במבחן סיווג לרמות באנגלית יש לבחון הבנת הנקרא		היגדים	
מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	משתני רקע	
48	30	68	17	51	26	83	7	כללי	
39	36	50	32	44	28	65	17	ערבית	שפה
49	30	71	14	52	27	87	5	עברית	
46	32	67	18	49	29	81	9	נשים	מגדר
51	28	69	15	55	23	87	5	גברים	
49	31	64	20	46	31	77	10	מכללה	מוסד לימוד
46	29	72	13	57	21	89	4	אוניברסיטה	
46	33	63	21	45	33	78	10	ללא פטור	פטור באנגלית
51	24	77	10	63	14	93	1	בעלי פטור	
45	32	66	18	49	27	82	8	לא לומד/ת	קורס אקדמי באנגלית
50	28	69	16	54	25	84	6	לומד/ת	
52	25	74	11	60	18	90	3	מעל הממוצע	הערכת קריאה באנגלית
42	38	59	25	40	37	73	13	ממוצע ומטה	
52	25	76	10	56	19	89	3	מעל הממוצע	הערכת שמיעה באנגלית
41	39	55	27	44	36	74	13	ממוצע ומטה	
57	21	77	9	62	17	89	3	מעל הממוצע	הערכת דיבור באנגלית
40	38	60	23	43	33	78	11	ממוצע ומטה	
54	22	75	11	65	14	90	3	מעל הממוצע	הערכת כתיבה באנגלית
43	36	63	21	41	35	79	10	ממוצע ומטה	

טבלה 8. אחוזי ההסכמה עם היגדים הנוגעים לצינון במבחן לסיווג לרמות באנגלית

במבחן סיווג לרמות באנגלית יש להוריד נקודות על חיבור קצר מהאורך המינימלי הנדרש		בפרק של מבחן הסיווג לרמות באנגלית שבוחן כתיבה, יש להוריד נקודות על כתיבה בשפה לא תקינה (למשל, שגיאות כתיב, שגיאות דקדוק, אי-שימוש באות גדולה וכו')		בפרק של מבחן הסיווג לרמות באנגלית שבוחן כתיבה, יש להוריד נקודות על כתיבה בשפה דלה ומצומצמת		היגדים	
מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	משתני רקע	
44	32	33	44	36	36	כללי	
34	41	33	47	40	39	ערבית	שפה
46	30	32	44	35	36	עברית	
40	36	29	48	32	41	נשים	מגדר
51	26	39	38	42	30	גברים	
39	35	28	51	30	43	מכללה	מוסד לימוד
49	29	38	37	42	30	אוניברסיטה	
38	36	28	50	30	43	ללא פטור	פטור באנגלית
56	24	44	31	48	24	בעלי פטור	
44	31	32	45	35	38	לא לומד/ת	קורס אקדמי באנגלית
45	33	34	42	37	35	לומד/ת	
51	27	40	35	45	27	מעל הממוצע	הערכת קריאה באנגלית
34	39	24	56	24	50	ממוצע ומטה	
49	27	38	38	42	28	מעל הממוצע	הערכת שמיעה באנגלית
36	39	26	53	27	49	ממוצע ומטה	
52	26	41	34	45	26	מעל הממוצע	הערכת דיבור באנגלית
38	36	27	52	29	45	ממוצע ומטה	
54	25	45	30	48	24	מעל הממוצע	הערכת כתיבה באנגלית
37	37	25	54	27	45	ממוצע ומטה	

טבלה 8. אחוזי ההסכמה עם היגדים הנוגעים לצינון במבחן לסיווג לרמות באנגלית

בפרק של מבחן הסיווג לרמות באנגלית שבוחן דיבור, יש להוריד נקודות על דיבור בשפה דלה ומצומצמת		בפרק של מבחן הסיווג לרמות באנגלית שבוחן דיבור, יש להוריד נקודות על דיבור בשפה לא תקינה (למשל, סדר מילים שגוי, הטיה שגויה של פעלים וכו')		היגדים	
מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	משתני רקע	
34	38	48	27	כללי	
31	46	41	38	ערבית	שפה
35	36	49	25	עברית	
31	41	44	31	נשים	מגדר
39	33	54	22	גברים	
31	43	41	33	מכללה	מוסד לימוד
38	32	55	21	אוניברסיטה	
30	44	40	34	ללא פטור	פטור באנגלית
44	25	64	15	בעלי פטור	
34	39	48	28	לא לומד/ת	קורס אקדמי באנגלית
35	36	48	26	לומד/ת	
42	29	58	18	מעל הממוצע	הערכת קריאה באנגלית
24	50	34	40	ממוצע ומטה	
42	30	58	19	מעל הממוצע	הערכת שמיעה באנגלית
23	50	32	40	ממוצע ומטה	
45	25	62	16	מעל הממוצע	הערכת דיבור באנגלית
26	48	37	37	ממוצע ומטה	
43	28	63	16	מעל הממוצע	הערכת כתיבה באנגלית
28	45	37	35	ממוצע ומטה	

טבלה 9. אחוזי ההסכמה עם היגדים לגבי אופן העברת המבחן

מבחן הסיווג לרמות באנגלית צריך להיות מבחן אדפטיבי		עדיף להעביר את מבחן הסיווג לרמות באנגלית באמצעות מחשב ולא באמצעות נייר ועיפרון		לחיבורים שנכתבים במבחן סיווג לרמות באנגלית צריכה להיות מגבלת אורך (לדוגמה, בין 100 ל-150 מילים)		היגדים	
מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	מסכים	לא מסכים	משתני רקע	
51	29	51	26	65	18	כללי	
60	21	31	46	57	26	ערבית	שפה
48	31	56	21	68	16	עברית	
51	27	47	29	65	19	נשים	מגדר
50	31	58	21	66	17	גברים	
53	28	50	27	62	21	מכללה	מוסד לימוד
49	30	52	25	70	15	אוניברסיטה	
53	26	47	29	62	20	ללא פטור	פטור באנגלית
45	35	59	19	72	15	בעלי פטור	
51	30	50	29	66	19	לא לומד/ת	קורס אקדמי באנגלית
51	28	52	23	65	17	לומד/ת	
48	32	54	22	71	15	מעל הממוצע	הערכת קריאה באנגלית
55	25	48	30	58	22	ממוצע ומטה	
48	32	54	23	69	16	מעל הממוצע	הערכת שמיעה באנגלית
55	24	47	29	60	22	ממוצע ומטה	
46	33	54	22	69	16	מעל הממוצע	הערכת דיבור באנגלית
55	26	49	28	62	20	ממוצע ומטה	
46	33	54	22	70	16	מעל הממוצע	הערכת כתיבה באנגלית
54	26	49	29	62	20	ממוצע ומטה	

RR-22-02
נובמבר 2022